

11 573

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

— APARE IN FIECARE DUMINICĂ —

Director: C. RADULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI



No. 11

Duminică 24 Iunie 1912

Vol. XII

SUMARUL:

NOUTĂȚI: *Un erou al modestiei naționale: Costache Negri.—Statuia N. S. Regelui Carol I.*

ACTUALE

M. ANTONIADE: *Jean Jacques Rousseau.*

SOCIALE

BENEDETTO DE LUCA: *Naționalismul italian.*

ȘTIINȚA

CONST. SUDEȚEANU: *Raportul dintre religione și știință.*

LITERATURA

CASIOR & POLLUX: *Iubirea mea (versuri)*

CONST. STOJKA: *Idealul (după Sully Prudhomme)*

D. IACOBESCU: *Desnădejde (după Heine)*

ANTON CEHOV: *Farmacista (din rusește de Lt. Cezar Sfat)*

FOLKLOR

TH. D. SPERANȚIA: *Selecțiunea na turală în folklor*

INSEMNAȚI: *In amintirea lui Costache Negri.—Vlaicu la Viena.—Idealismul în armată.—Pedagogie militară.*

REVISTA REVISTELOR: *Convorbiri Literare.—Buletinul monumentelor istorice.—Vieța Nouă.—Arhiva.—Luceafărul.*

MEMENTO

UN NUMĂR: 25 BANI

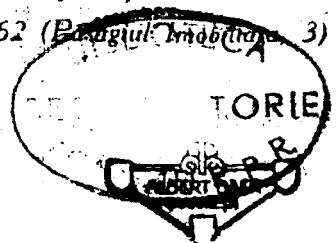
ABONAMENTUL:

In țară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei ; In străinătate: pe un an (2 vol. sau 48 nrm.) 12 Lei
pe șase luni 6 „ ; „ „ pe șase luni 7

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 • Telefon 8166

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA.

București, Calea Victoriei, 62 (Băgăciul Mădăraș 3) • Telefon 3011 (Centrală III)



La Administrația revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noștri, cu preț scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpărătorii din provincie vor mai adăoga la costul cărților comandate și un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecțiunea volumelor apărute din Noua Revistă Română:

Volumele I—IV. (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—X, 1.50 lei volumul *legat*.

Transportul în provincie al acestor volume (V—X) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol.; 1.10 pentru 3 sau 4 vol. și 1.60 pentru 5 sau toate 6 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Noii Reviste Române, 15 bani volumul:

No. 1. *In zilele noastre de anarhie*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. *Sufletul neamului nostru*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. *Contractul muncii*, de D. Negulescu.

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de N. Zaharia.

No. 5. *Psihologia prostului; Proștii în viața socială; Cerșetorii în haine negre*, de N. Zaharia.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Prețul 50 bani.

Thomas Carlyle, viața și operele lui, de C. Antoniadă, 3 lei.

Eroii, de Thomas Carlyle, traducere din limba engleză, de C. Antoniadă, 3 lei.

Naționalismul, (cum se înțelege—cum trebuie să se înțeleagă) de C. Rădulescu-Motru, 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriașului, de C. Rădulescu-Motru, 15 bani.

Ore de educație, de N. Moisescu, 30 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societății de Studii Filosofice din București

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

teoretice și aplicate la:

Știința dreptului, Pedagogie și Sociologie

Director, C. RĂDULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

Din colecțiunea „*Studii filosofice*” au apărut până acum:

Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestini de estetică. Valoarea științei. Organizarea rațională a Universităților. Psihologia martoratului. Psihologia industriașului. Știință și energie.*

Volumul II, cu colaborațiunea D-lor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, C. Antoniadă, G. G. Antonescu, I. Petrovici, Eugen Porn. I. F. Buriceanu, I. Ghibănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluționarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica estetică. Atomismul filosofic. Importanța pedagogică a individualității, etc. Comunicat. Bibliografie.*

Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalității în principalele momente ale culturii. Legea conserării unității sufletești. Persoană și mediu. (Puterea Sufletească, Partea I—III).*

Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul. Puterile sociale. Cultura. (Puterea Sufletească partea IV—V).*

Volumul V, cu colaborațiunea D-lor: I. Petrovici, Marin N. Ștefănescu, St. Antim, Marcel T. Djuvara, G. Antonescu, I. Bucovineanu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica și problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noțiunilor, etc.*

Volumul VI, cu colaborațiunea D-lor: Vladimir Ghidonescu, Marin N. Ștefănescu, G. G. Antonescu, Nisipeanu, cuprinde: *Pedagogia științifică și noile reforme școlare. Criza Logicii. Revista Revistelor, etc.*

Prețul fiecărui volum e de 6 lei.

Pentru abonații „**NOUEI REVISTE ROMÂNE**” se acordă o însemnată reducere de preț.

În abonament „**STUDIILE FILOSOFICE**” împreună cu „**NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ**” costă 15 lei anual.

Volumul VII din „*Studii filosofice*” cuprinde:



Ediția populară 4 lei.

Iată câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare:

Introducere. — 1. Definiția Metafizicului. Științele speciale și Metafizica. — 2. Importanța și utilitatea Metafizicului. — 3. Diferența dintre Metafizică, Artă și Religioasă. — 4. Metafizica și cultura.

Partea I.—Conștiința oglină. Critica realismului naiv

Capitolul I.—*In fața universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cer și pământ în vechi mitologie.—Existența.—Platon și creștinismul.—Știința modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene care nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufletești.—Omul vierme.

Capitolul II.—*Oglinda conștiinței.*—Asemănarea înșelătoare dintre oglină și conștiință.—Oglinda vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simțurilor.—Sofismii.—Rațiunea în opoziție cu simțurile.—Materialismul și idealismul.—Iem. Kant.—Romanticii.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian.—Influența hegelismului asupra scriitorilor contemporani. Iarpoi la Kant!

Capitolul III.—*Valoarea științei.*—Exagerațiunile materialismului.—Relativitatea științei.—Înțelegerea mai complexă a conștiinței duce la concluzia că știința are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea științei.

Capitolul IV.—*Convingerea.*

Capitolul V.—*Logica nouă.*—Acea ce este mediul biologic pentru o plantă, este mediul cultural pentru știință.—Știință și basmu.—Logica din punct de vedere genetic și din punct de vedere formal.—Cestini noi pentru Logica.

Capitolul VI.—*Adevăr și minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propaganda adevărului și meșteșugul minciunii.—Cum sunt minții sălbatecii.—Politica și minciuna.—Reclama necinstită.—Reclama în publicul de jos și reclama în publicul de sus.—Biruința Adevărului

Partea II.—Conștiința transcendentă. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant și continuatorii săi.*—Exagerațiunile încourajate de filosofia lui Kant.—Insuficiența filosofiei lui Kant.—Conștiința în genere și conștiința individuală.—Pragmatismul și raționalismul intrinsec—Biologismul.—Iohannes Müller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer. Friedrich Nietzsche. Henri Bergson.—Romantismul. Hegel.—Teoria Sociologică. Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înțelegere a filosofiei kantiane.*—Intrudrea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficiența încercărilor făcute de a completa pe Kant.—Cum trebuie înțeleasă importanța pe care o are pentru știință perspectiva kantiană.

Partea III.—Conștiința reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—*Problema eternă.*—Antropomorfismul naiv și buddhismul.—Metafizica raționalistă.—Identitatea între unitatea din conștiința omenească și unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluțiunea identității.—Direcțiunea în care trebuie căutată completarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Monismul.*

Capitolul III.—*Personalismul energetic și supra-omul lui Fr. Nietzsche.*—Legea exercitării. Atențiunea.—Deosebirea dintre conștiința animalelor și conștiința omenească.—Rolul conștiinței în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocațiunea.

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL :

In țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
„ „ „ țese luni 6 „
In strălăditate pe un an 12 „

APARE IN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
București, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 3)
Telefon 30/11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 55
Telefon 8/66

No. 11

DUMINICĂ 24 Iunie 1912

Vol. XII

NOUTAȚI

Un erou al modestiei naționale : Costache Negri.

Duminica trecută s'a desvăluit la Galați monumentul lui Costache Negri, patriotul moldovean care a colaborat din toate puterile sale la actul cel măreț al Unirii Principatelor.

Alături de Cuza, de Mihail Kogălniceanu și Vasile Alexandri, — Costache Negri întregeste falanga bărbaților din marea generațiune căreia i se datorește România modernă. Monumentul său trebuia să se ridice și putea fi ridicat în ori și ce oraș al Țării. Deosebit merit este pentru gălățeni că s'a ridicat monumentul prin contribuția și în mijlocul lor.

Cu ocazia desvălirii monumentului s'a cinstit memoria lui Costache Negri. Au ținut discursuri : delegații gălățenilor, delegatul Ligii Culturale, reprezentantul Academiei Române, reprezentantul guvernului, și nelipsitul de la ori și ce reprezentanție, d. Nicolae Iorga.

În toate aceste discursuri, ceea ce s'a slăvit mai mult este modestia lui Costache Negri.

Acest mare patriot, care în urma reușitei partidului său politic, ar fi putut ajunge bogătaş, ministru, pus în fruntea tuturor onorurilor, ar fi putut ajunge chiar Domn al Țărilor-Unite, acest mare patriot s'a mulțumit să-și facă datoria și să se reîntoarcă modest la el acasă, pe Valea Troțușului ! O așa abatere dela procedurile patriotice românești, nu putea fi trecută cu vederea ! O așa modestie, literalmente a culcat la pământ pe toți oratorii : pe reprezentanții gălățenilor, pe reprezentantul Ligei, pe reprezentantul Academiei și al guvernului, precum și pe nelipsitul dela toate reprezentațiile, d. Nicolae Iorga. Discursurile tuturor acestora s'au transformat într'o apologie a modestiei. În Costache Negri s'a serbat Duminica trecută un erou al modestiei naționale. Bine înțeles al modestiei care va să fie și la noi odată, în viitor, după exemplul dat de Costache Negri.

În această apologie, reprezentantul gălățenilor, d. Petrovici, a pus nota melancolică și până la un punct ironică :

Negri ar fi avut cel dintâi dreptul să spună, ca expresiune a purului adevăr : «Totul pentru țară, nimic pentru noi» căci el mai mult ca toți a dat totul pentru țară și n'a cerut nimic pentru dânsul.

Reprezentantul Ligei Culturale, d. Forțu, a pus nota comparațiilor istorice :

Iar în urma luptei, atunci când după atâta trudă biruința se anunță, el, C. Negri nu se găsea nici în rândurile celor cari îl trâmbețau, nici în al celor cari îl foloseau, — ci asemenea unui antic din cei mai rari, se retrăgea în pacea patriarhală a căsuței lui de pe malul Troțușului.

Ce măreț, ce sublim exemplu de cel mai curat sacrificiu, de cea mai curată abnegație !

Reprezentantul Academiei, d. Duiliu Zamfirescu, a pus nota critică :

Printre caracteristicile popoarelor tinere, nepăsarea și exagerațiunea sunt două atribute interne, de cari deopotrivă s'ar cuveni să ne ferim.

Să nu uităm pe acei cari ne-au făcut bine, dar când ne aducem aminte de ei să nu umflăm laudele. În această notă justă se ține orașul Galați, când ridică un monument lui C. Negri după 36 de ani de la moartea sa și 100 de ani de la nașterea sa.

În pleiada de bărbați cari au făurit statul nostru de azi, figura lui Costache Negri se desprinde vie, dar nobilă și austeră.

Reprezentantul guvernului, Ministrul industriei, a pus prin contrast cu ocupațiunile sale, nota mistică :

Credința lui Negri în viitorul țării noastre a fost atât de mare, în cât în tot ce a crezut s'a îndeplinit : A crezut

în unirea țărilor surori, în secularizarea averilor mănăstirești, în împroprietărirea țăranilor.

A izbutit în toate, pentru că era cu totul desinteresat.

Iar reprezentantul necontestat al celor lipsiți de modestie d. N. Iorga, fiind și cel mai în măsură să știe adevărul, a pus următoarea notă justă :

Întâia oară se ridică în România statuie unui om pentru că, ajungând foarte sus și putând răzbate și până la cea mai înaltă culme a puterii și strălucirii, a știut să rămăie modest și sărac. — I. Gal.

Statuia M. S. Regelui Carol I

Duminică, 17 Iunie cor., s'a pus piatra fundamentală a muzeului de artă națională. Cu această ocaziune s'au rostit discursuri din partea d-lui ministru C. C. Arion și a d-lui Tzigara-Samurcaș, director «in spe» al viitorului muzeu. Ambii au vorbit de însemnătatea pe care o au muzeele de artă pentru cultura și propășirea sufletului național. D-l ministru a compus chiar, cu această ocazie, un imn entusiast pentru glorificarea idealului !

«Într'un muzeu se evocă tot ce e mai nobil în noi. Înaintea unei frumoase opere de artă, admirațiunea ne face să uităm toate relele, toate urăciunile, toate nedreptățile vieții; din lumea reală, mai totdeauna nedreaptă, mai totdeauna rea, ne înălțăm în lumea ideală. Mulți cugetători admirând frumosul au descoperit adevărul».

Ne-a interesat însă mai mult d. Tzigara-Samurcaș printr'o afirmație. D-sa descriind construcția noului local, a zis textual :

În arcada mijlocie, în fața sălei de onoare boltită se va așeza statuia măreață a Celui căruia îi datorim în primul rând posibilitatea unui asemenea așezământ; pe locul pe care ne aflăm se va ridica statuia regelui Carol I. Nu va fi regele învingător pe câmpul de vitejie, ci statuia pacinică a regelui Carol întemeietorul de Instituții mari și ocrotitorul culturii moderne românești.

Această afirmație a d-lui Tzigara-Samurcaș n'a fost confirmată, ce este drept, de d. ministru C. Arion, dar ea a fost totuși făcută înaintea acestuia și chiar înaintea membrilor familiei regale. Prin urmare este o afirmare de care trebuie ținut seamă.

Statuia M. S. Regelui Carol I va fi așezată în fața sălei de onoare a muzeului de artă națională !

Ce să însemneze oare o asemenea afirmație ?

Să fie, în adevăr, lucru decis, ca statuia M. S. Regelui să se așadă în grădina muzeului de artă națională ?

Dacă ar fi așa, atunci cel mai elementar bun simț ar fi cerut ca o asemenea veste să ne fie dată pentru prima oară de un parlament, sau de un membru al guvernului, iar nu de un director care așteaptă să i se clădească muzeul ! Este cu neputință, ca guvernul actual să se arate așa de nepăsător față de o veste care interesează în așa de mare grad tot publicul românesc. S'a decis unde să fie așezată viitoarea statuie a Regelui Carol I ? Foarte bine. Dar tocmai de la d. Tzigara să aflăm noi aceasta ? Este cel puțin o necuviință faptul că s'a vorbit de statuia Regelui așa cum s'a vorbit înaintea ministrului C. C. Arion, în ziua de Duminică 17 Iunie cor.

Dacă însă nu s'a hotărât nimic în privința statuei Regelui Carol, și noi credem că așa stau lucrurile, atunci afirmația d-lui Tzigara-Samurcaș are o singură explicație. Această afirmație este un *truc*, care asigură pe viitor sporirea sumelor necesare construcției localului. Dl. Tzigara Samurcaș, bun cunoscător al politicianilor români, și-a asigurat de pe acum față de Ministerul de Finanțe un concurs eficace în legenda statuei M. S. Regelui !

Pentru fineța cu care a găsit acest truc, d. Tzigara-Samurcaș merită un premiu. Dl. Arion este de altfel în măsură să aprecieze fineța d-lui Tzigara. — *Verax*



ACTUALE

JEAN-JACQUES ROUSSEAU ¹⁾

Franța literară sărbătorește săptămâna aceasta cu discursuri, inaugurări de monumente, conferințe, articole de reviste și publicări de volume, împlinirea a două veacuri dela nașterea lui Rousseau. Și astăzi ca și în trecut, cele mai contrazicătoare aprecieri asupra vieții și scrierilor lui Jean-Jacques. Dacă pentru puțini el este încă teoreticianul dogmatic al Contractului social sau povestitorul duios al slăbiciunilor și tăriei de suflet a Iuliei, dacă pentru mai mulți este crainicul naturii, hulitorul civilizației și educatorul lui Emile, pentru toți el a rămas bietul Jean-Jacques, ființa chinuită de unele din cele mai nobile porniri ale sufletului omenesc în luptă neîncetată cu viața pe care n'a putut și n'a știut (să și-o trăiască așa) cum simțea că ar fi trebuit pentru, a o face să capete sens și valoare

A fost în adevăr un om dublu acest Jean-Jacques, atât în gândirea și viața lui cât și în chipul cum a fost înțeles de contemporani și urmași. A descoperit omenirii unele aspecte ale vieții care vor trăi veșnic, dar i-a înfățișat și altele care pot fi astăzi definitiv rânduite în tristul muzeu al marilor rătăcirii morale și intelectuale. A pus un egal preț și pe cecece avea să rămână ca și pe cecece eră numai trecător în gândirea lui. A fost un om cu mintea formată în secolul de critică, dar prin simțirea lui a fost unul din întemeietorii vârstei de credință, unind defectele veacului șterp al Enciclopediei cu puterea de viață a secolului romantismului.

Prin întreaga lui formațiune intelectuală, Rousseau a fost un om al secolului XVIII. *Confesiunile* ne arată că nu a studiat nimic sistematic. Și-a format cultura relativ târziu la Paris în societatea enciclopediștilor și singurele domenii în care aceștia au realizat ceva durabil, matematica și științele naturii, i-au rămas inaccesibile. Tot secolul XVIII a trăit din punct de vedere intelectual din moștenirea filozofică a secolului precedent. Cartezianismul dus până la extremele lui consecințe dualiste cu afirmarea celor două înfățișări spirituale și materiale ale lumii, critica spiritualului cu date împrumutate din lumea mecanică a materiei, așa cum o întemeiaseră cugetătorii englezi și cum o exagerase filozofia de vulgarizare a Enciclopediei stăpâneau inteligențele contemporanilor lui Rousseau. O credință nestrămutată în puterea rațiunii, afirmarea drepturilor ei depline în toate domeniile, dorința de a întemeia viața morală și socială exclusiv pe rațiune — iată ce a primit Rousseau dela timpurile în care

1) *Harald Höffding*, Jean-Jacques Rousseau et sa philosophie, Paris, Alcan, 1912.

Revue de Métaphysique et de Morale, Mai 1912, Deuxième centenaire de la naissance de J.-J. Rousseau. Articole de E. Boutroux, C. Bouglé, J. Jaurès, E. Claparède, L. Lévy-Brühl, V. Delbos, B. Bosanquet etc.

a trăit. Eră mult și a fost hotărîtor pentru soarta operei lui.

Contractul social este produsul direct al acestei atitudini intelectuale: pretutindeni principii stabilite prin abstracțiune, însiruri de raționamente deductive, concluziuni absolute asupra naturii omului „în general” și asupra celei mai bune organizări sociale tot „în general”. Explicarea societății prin „acordul voinței generale” care își deleagă suveranitatea în chip reflectat, este pentru cugetătorul din zilele noastre o monstruo-



JEAN-JACQUES ROUSSEAU

zitate de idee, *ein Unding*, cum numește Kant cu o vorbă plastică a limbei germane orice idee absurdă și nerealizabilă. Citirea scrierilor lui Rousseau este mijlocul cel mai bun de analiză a deosebirei procedeeleor de gândire ale secolului XIX față de acelea ale secolului XVIII. Deoparte ideologia, abstracțiunea, plutirea în general, de cealaltă observarea concretă a faptelor, ideea relativității, simțul istoric. Căpătarea simțului istoric este poate cel mai mare progres pe care l'a făcut cugetarea omenească în secolul XIX. Prin reîmprospătarea studiilor clasice, prin reînvierea atâtor civilizații până atunci necunoscute prin cercetarea vieții popoarelor primitive, prin câștigarea punctului de vedere evolutiv se operează în acest secol o imensă prefacere în chipul de a privi trecutul. Intâia oară se înțelege că trecutul nu poate fi reconstruit după chipul și asemănarea prezentului, că el este ceva *real* și că spre a fi priceput trebuie cercetat în el însuși, iar nu alcătuit prin imaginație. Nu deci prin deducțiuni asupra naturii generale a omului și prin ipoteze asupra cecece este fundamental

primitiv în sufletul omenesc se poate căpăta icoana adevăratelor începuturi ale societății. *L'état de nature, l'homme né libre, la perfection de l'homme primitif* au rămas pentru noi biete ideologii goale de înțeles. Nu mai explicăm alcătuirea societății în trecut printr'un contract social, precum nici nu încercăm să stabilim de aci înainte o societate mai bună printr'un viitor contract social. În cazul întâiu ne oprește simțul nostru istoric, în cel de al doilea cunoașterea mai exactă a dispozițiilor reale ale sufletului omenesc. Școala istorică și marxismul au fost răspunsul secolului XIX la problema pusă de Rousseau asupra originii și soartei societății și rezolvită de el cu ajutorul teoremelor abstracte și nereale ale dreptului natural. Pentru noi metoda adevărată este cea inaugurată de prezidentul Montesquieu care consistă în observarea reală a faptelor petrecute, în cercetarea trecutului omenirii sub toate fețele lui, în constatarea pretutindeni a relativității stărilor istorice. Istoria Franței ar fi fost alta dacă în vremea revoluției din 1789 ar fi stăpânit spiritul lui Montesquieu în loc de acela al lui Rousseau. Cine ar întreprinde, ca o operă de imaginație, o istorie romantică și pasionată a omenirii, ținând seama de răspunderea morală ce o are fiecare cugetător și pentru chipul cum îi sunt înțelese ideile, ar putea să învinuiască pe Rousseau de excese revoluției franceze. Carlyle ar putea spune că Polonia ar fi astăzi în ființă, dacă Jean-Jacques nu i-ar fi făcut un proiect de constituție.

În opera lui Rousseau găsim însă și o altă tendință cu totul opusă pornirii intelectualiste care stăpânește scrierile sale teoretice. Din adâncimile ființei sale răsare în toată viața lui Rousseau ceea ce constituie adevărata lui originalitate, ceea ce îl face să fie pentru noi inventatorul unor valori sufletești de care astăzi nu mai putem despărți conceptul de om. Sfiosul, bănuitorul și singuratecul Jean-Jacques, veșnic nemulțumit de oameni și de sine, a fost unul dintre puținii, în vremea lui de bună seamă singurul, care a trăit și a gustat „le doux sentiment de l'existence” și care a înțeles că pentru adevăratul om numai viața interioară are preț. Dela călugărul din evul mediu în extaz în celula lui, dela strigătul de fericire al autorului *Imitațiunii*, cartea cu care se poate fâli mai mult omenirea,—nu se mai înălțase un glas omenesc care să cânte un mai puternic, mai muzical și mai pasionat imn vieții interioare.

Deschidem *Les Rêveries d'un promeneur solitaire* :

«S'il est un état où l'âme trouve une assiette assez solide pour s'y reposer tout entière et rassembler là tout son être, sans avoir besoin de rappeler le passé ni d'enjamber sur l'avenir, où le temps ne soit rien pour elle, où le présent dure toujours sans néanmoins marquer sa durée et sans aucune trace de succession, sans aucun autre sentiment de privation ni de jouissance, de plaisir ni de peine, de désir ni de crainte que celui seul de notre existence, et que ce sentiment seul puisse la remplir tout entière : tant que cet état dure, celui qui s'y trouve peut s'appeler heureux, non d'un bonheur imparfait, pauvre et relatif, mais d'un bonheur suffisant, parfait et plein qui ne laisse dans l'âme aucun vide qu'elle sente le besoin de remplir. De quoi jouit-on dans une pareille situation ? De rien d'extérieur à soi, de rien sinon de soi-même et de sa propre existence. Tant que cet état dure, on se suffit à soi-même comme Dieu.

Mai poate fi mizerie în viață pentru cine simte astfel? Ești isgonit din țara ta, ți-au ars cărțile în fața mulțimii, prietenii te hulesc, îți duci din greu viața în tovărășia unei ființe inferioare, ți-ai lepădat copiii, sufletul ți-e chinuit de remușcare — dar guști fericirea, uiți povara timpului și te bucuri de clipa prezentă căreia îi strigi chemarea lui Faust : *Verweile doch! du bist so schön!*

Traiu în natură îi da această fericire. Nimic declamator și fals în comuniunea lui Jean-Jacques cu natura. Ea este pentru el adevărata *catharsis*. Sentimentul existenței individuale, bucurarea de sine, credința și nădejdea în puterile tainice ale personalității, au făcut din Rousseau un strein de vremea lui și l-au apropiat atât de mult de noi. În romantismul german, în morala kantiană, în opera lui Goethe, Schiller și Tolstoi, oriunde găsim afirmarea tăriei interne a sufletului omenesc și credința că numai pe ea se poate alcătui adevărata viață, recunoaștem pe Jean-Jacques drept precursor. Prin afirmarea importanței sentimentului în viața sufletească, el a mutat centrul de gravitate al vieții noastre morale. Astfel intelectualistul Rousseau a pregătit filozofia anti-intelectualistă de astăzi. Cedând intuițiunii acesteia fundamentale asupra rolului sentimentului în viața sufletească, Rousseau începe lupta împotriva intelectualismului secolului său, rupe cu enciclopediștii și cu Voltaire, propovăduiește drepturile sentimentului liber, primitiv, nealterat de civilizație și încearcă să întemeieze pe el atât propria sa viață cât și întreaga viață socială, critică civilizația care aduce o stânjenire a pornirilor fundamentale ale sufletului, privește ca cea mai bună organizare socială pe aceea care suprimă tot ce este produs istoric pentru a lăsa loc liberei dezvoltări a naturii omenesti. Indată însă ce caută să dea corp și expresie sistematică acestei intuițiuni, îl vedem recăzând în ideologia abstractă a veacului său. De aci partea de adevăr ca și paradoxele din *Discours sur l'Inégalité* sau din *Contrat social*, de aci elementele deosebite, parte împrumutate teologiei, parte științelor naturale, parte introspecțiunii, care alcătuiesc conceptul său de natură. Rousseau nu a isbutit să traducă într'un sistem coerent de gândire marea sa descoperire asupra naturii omenesti. Nu a fost un filozof sistematic, dar a făcut o descoperire filozofică de o importanță capitală. Într'un secol de migăloasă și sterilă trudă intelectuală, a deschis larg porțile sufletului omenesc asupra unei lumi noi, asupra adevăratei împărății a eului. Ne putând el însuși să clădească, a arătat tărâmul în care viitorul avea să pună temelile unei noi vieți morale pentru omenire.

M. Antoniadă

BIBLIOGRAFII:

În Biblioteca «Luceafărul» à 20 bani no : Guy de Maupassant : «Copila din flori», «O vendetta» ; Lew Tolstoi : «Nebunul». «Părintele Vasile» ; Emil Zola : «Acea care mă iubește», «Carnetul de dans».

Gheorghe din Moldova: *Versuri și proză*, Iași, edit. «Viața Românească», 1912, 2 lei.

S O C I A L E

NAȚIONALISMUL ITALIAN ¹⁾

Fiindcă multe din aspirațiile urmărite de acea mișcare politico-sufletească care s'a săvârșit în conștiința italiană din acești zece ani din urmă și căreia îi s'a zis „naționalism”—corespund cu năzuințele, vederile și idealurile învederate de mine, chiar dela 1898, în volumul: „*Fra Italiani Tedeschi e Slavi*”²⁾ și în cartea „*Trento a Dante Alighieri*”; și fiindcă multe din postulatele naționalismului italian, așa cum este el înțeles de urmașii săi cei de frunte, sunt, în parte, cele înfățișate atuncea de mine, ca sămburele unui nou program de politică externă italiană, ca țintă a noiei meniri ce Italia are de împlinit printre neamuri—de aceea am urmărit cu cea mai mare băgare de seamă ivirea și răspândirea acestui nou curent de idei, care a prefăcut și a îmbărbătat, în tinerile generații italiene, conștiința politică și sentimentul național.

Cu băgare de seamă și chiar cu dragoste: căci acele năzuințe ale mele, combătute de socialiștii italieni,³⁾ poreclite drept „vis imperialist” de către autorul volumului „*Obârșia Europei Contemporane*”, profesorul Diodato Liroy, dela Universitatea din Neapoli,⁴⁾ și primite ceva mai în urmă (1908), chiar și în forma lor literară, de cel mai elocvent dintre advocații italieni, Arturo Vecchini, într'una din minunatele sale cuvântări asupra chemării societății *Dante Alighieri*,⁵⁾ au fost, ici și colo, consfințite de programul naționaliștilor italieni în cel dintâiu Congres ținut de tânărlor partid la Florența, pe la sfârșitul anului 1910.

În acel Congres, prezidat de eminentul sociolog Scipio Sighele, s'a vorbit, cu largime de vederi și cu adâncă știință și cunoștință de cauză, de problemele cele mai însemnate din cari a izvorit mișcarea naționalistă italiană. Temele desbătute în acel Congres au fost următoarele:

I. Clase proletare și socialism; națiuni proletare și naționalism; II. Mișcarea naționalistă și partidele politice; III. Politica alianțelor; IV. Iredentismul și naționalismul; V. Problema Adriaticii; VI. Naționa-

1) Vezi art. «Naționalismul italian» de C. P., apărut în «*Noua Revistă Română*» dela 22 Aprilie a. e.

2) Această carte a stârnit în Italia o lungă polemică între socialiști și liberali și a prilejit articole și scrieri în ziare și reviste ca: *La Tribuna*, *Il Popolo Romano*, *Il Fanfulla*, *Il Messaggero*, *L'Italie*, *Il Don Chisciotte*, *Il Corriere della Sera*, *Il Secolo*, *La Sera*, *La Gazzetta del Popolo*, *La Stampa*, *Il Pungolo*, *Il Roma*, *Il Mattino*, *La Nazione*, *Il Fieramosca*, *Il Caffaro*, *Il Secolo XIX*, *L'Adriatico*, *La Gazzetta di Venezia*, *Il Resto del Carlino*, *La Gazzetta del l'Emilia*, *Il Giornale di Sicilia*, *La Gazzetta di Catania*, *Il Piccolo*, *L'Indipendente*, *Il Dalmata*, *L'Alto Adige*, *La Sentinella delle Alpi*, *L'Arena*, *L'Avanti*, *Il Corriere delle Puglie*, *La Nuova Antologia*, *La Rivista d'Italia*, *La Rivista politica e letteraria*, *La Rivista Internazionale*, *Natura* ed *Arte*, *Fremdenblatt*, *Neue Freie Presse*, *L'Epoque*, *Novi List*, *Budapesti Hirlap*, *Agramer Tagblatt*, etc.

3) Vezi articolele deputatului Morgari în «*Avanti*», Sept. 1899.

4) Vezi «*Roma*», 18 Sept. 1899.

5) În «*Nuova Rivista Internazionale*»; 31 Dec. 1908.

lismul și emigrațiunea; VII. Pregătirea militară; VIII. Politica economică a Italiei celei mari; IX. Problema școalei; X. Alcătuirea naționalistă; XI. Chestiuni fe-lurite. Printre acestea, a fost și chestia Tripolitaniei. Congresul a aprobat, într'un glas, ordinea zilei De Frenzi, prin care se atrăgea luarea aminteia Italienilor asupra colonizării Tripolitaniei.

Miezul substanțialelor și limpedelor raporturi depuse în acel Congres, al discuțiilor prilejite de ele, al ordinilor de zi cari le-au tâlmăcit și înche-gat,—ar putea să fie enunțat prin următoarele propozițiuni:

Naționalismul tinde să întărească și să înalțe conștiința națională a neamului italian, slăbită prin răspândirea a tot soiul de utopii pacifiste și internaționale, prin precumpănirea intereselor personale ori de partid, asupra intereselor obștești, prin tembelismul celor mai mulți, pricinuit de politica amăgitoare, așa zisă, „de reculegere”, care a urmat în Italia după nenorocita zi dela Adua și retragerea lui Crispi dela putere.

Poporul italian, ademenit de frumoasele visuri ale păcei universale și ale frăției dintre popoare, a lăsat să i se moleșească spiritul de expansiune, care este o condiție nelipsită de viață și a lăsat să-i ațipească spiritul rășboinic care este, pentru orice luptă, mai trebuincios decât orice armă; și aceasta într'o vreme când popoare mai tari, cari au interese potrivnice cu ale Italiei, simt mândria și *nădejdele* lor sporind... Ei bine, naționalismul italian năzuește să împuțernicească, în sânul poporului, principiul cum că concurența și lupta dintre popoare sunt neînlăturate, și că o nație nu poate să se bizue decât numai pe puterile sale sufletești și materiale. Această educație a conștiinței naționale, care este un fel de *porro unum* al naționalismului italian, departe de a însuflă în popor un duh de dușmănie și de răsvrătire față de celelalte neamuri, nu urmărește decât scopul de a ține în frâu dorințele și planurile ascunse ale celorlalte Puteri față de Italia, îngăduind astfel poporului italian, o dezvoltare nestingherită a expansiunii sale comerciale.

De mai mulți ani—așa zic naționaliștii—politica italiană, în loc de a-și da toate silințele spre a lărgi câmpul acțiunii sale în lume, și-a sleit puterile într'o luptă de mici interese particulare, regionale, de partid sau de corporații ori de clasă, cari caută să se impue unele altora în paguba intereselor supreme ale Statului; și dibăcia cârmuitorilor s'a arătat în felul cum a izbutit să impună ori să îndestuleze cerințele celor mai neastâmpărați și uneltitori. Noi,—adaugă naționaliștii,—vroim să ridicăm conștiința și politica italiană, deasupra acestor lupte de pitici, la privirea și cercetarea problemelor cu adevărat naționale și generale, cari se leagă nu de relațiunile dintre partide și năzuințele lor, ci de cerințele supreme ale neamului, de viață însăș și de viitorul Statului italian. Noi vroim să desrădăcinăm din opinia publică primejdioasa prejudecată cum că e nevoie să deslegăm toate chestiile lăuntrice ale țării înainte de a începe orice

mişcare dincolo de hotare ; căci deslegarea a mai multora din problemele interne cari privesc mai cu deosebire viața noastră industrială și agricolă, e strâns legată și chiar atârnă de activitatea noastră exterioară, mai cu seamă de expansiunea comercială și de emigrațiune.

Interesele unei clase—ca *unitate economică* supusă *unității naționale*—nu trebuie să țintească spre a stăpâni interesele *neamului*. E o greșală să socotești drept antinațional orice program menit să îndeplinească o idee democratică, tot așa cum este o înșelăciune vicleană principiul propovăduit de demagogi, cum că înălțarea proletariatului va alungă pentru totdeauna luptele naționale. Țelul nostru este—mai adăogă naționalistii—de a ne împotrivi acestor iluzii amăgitoare, cari pot să istovească puterile și energia națiunii tocmai în timpul când celelalte popoare caută să ne ia înainte cu pregătirile lor, cu activitatea lor neobosită.

În ceea ce privește politica alianțelor, noi dorim ca Italia să nu se lase a fi cârmuită de sentimentalism, ci numai de interesele sale ; puțin ne pasă *cu cine* ne vom legă, dacă ne vom legă *în chip vrednic și spre mai marea vază a noastră* față de celelalte Puteri. De aceea cerem ca și pregătirea noastră militară să fie astfel încât să putem oferi,—oricum s'ar desfășura firul perindărilor politice—sau o alianță prețioasă sau, de va fi nevoie, o dușmănie de temut.

Naționalismul nu se potrivește cu iredentismul ; nu tinde să ațâțe de geaba aspirațiile poporului către desăvârșita sa unire politică, dar e hotărît să apere și să sprijinească simțul și drepturile italianității în țările italiene supuse stăpânirii streine, acolo unde acele drepturi sunt amenințate ori primejduite.

Naționalismul cere ca țara să se îngrijească de aproape de coloniile pe care dânsa le stăpânește, spre a trage din ele cât mai multe foloase economice și politice, și mai cere ca să îplinească cu tot dinadinsul năzuințele ce de mult le hrănește asupra Tripolitaniei.

Cere ca Statul să ocrotească, cu voință neclintită și cu grijă nepregetată, pe toți Italienii cari de voe sau de nevoie au părăsit țara lor, spre a se împrăști în lumea întreagă, și cari alcătuiesc cam a șasea parte din poporul italian ; ca să-i susțină și să-i sprijinească în nevoile lor ; ca să facă să fie cinstiți de către streini, sporind astfel vaza și greutatea numelui italian. Pe de altă parte, hrănind și apărând spiritul național în aceste șese milioane de italieni împrăștiați în lumea întreagă, Statul italian va isbuti să-i lege tot mai mult de țara lor mamă, căreia dânsii îi vor aduce, și d'acel încolo, bogățiile ce îngrămădește priceperea și hărnicia lor.

Naționalismul cere în sfârșit ca comerțul italian, în întrecerea înfrigurată la care s'a luat cu celelalte națiuni, să fie susținut atât de Stat cât și de nația întreagă ; ca poporul italian să învețe a prețui produsele sale industriale după cum ele merită, ca marina

comercială să fie pusă în stare de a sluji la răspândirea acestor produse în țările streine. Dorește ca, înlesnind poporului o mai adâncă cunoștință a problemelor comerciale, să-i dea puțință să-și apere interesele sale obștești împotriva intereselor particulare, cari încearcă să precumpănească atât în încheerea tratatelor comerciale cât și în politica vamală.

Prin urmare, naționalismul își îndreaptă privirile către cele două organe de căpetenie ale vieții naționale : școala și oștirea ; școala, spre a redeșteptă și înălță spiritul național și spre a stărpî orice ideologie amăgitoare, orice sentimentalism molîșitor ; oștirea, spre a o legă tot mai mult de inima și de spiritul neamului, spre a sporî în jurul ei dragostea și încrederea țării, cari să fie ca o pavază nepătrunsă de care să se zdrobească propaganda anti-militaristă a partidelor extreme și sub care ostașul să-și păstreze nestins focul enfuziasmului, al aceluia entuziasm ce este taina puterii lui și cheazăia oricărei izbânde.

Iată, în trăsături generale, programul naționalismului italian, cum a eșit din desbaterile Congresului din Florența.

Trebuie să adăugăm că Congresul a respins toate propunerile extreme : a ocolit orice afirmație de imperialism, chiar față de problema expansiunii comerciale și a emigrării, și cu toate că nu a tăgăduit neapărata trebuință a unei acțiuni coloniale *directe*, ca rod însă al unei politici bine chibzuite ; a primit principiul conlucrării diferitelor clase sociale la îndeplinirea programului naționalist, recunoscând ca drept folositoare unele primeniri sociale cerute de partidele extreme, în folosul însă a națiunii întregi iar nu al unor categorii anume de oameni ori de interese ; s'a ferit de a se rostî asupra protecționismului ori liberului schimb, mulțumindu-se totuși să recunoască cum că în timpurile de față când toate Statele tind spre un protecționism *à outrance* n'ar fi tocmai nemerită o aplicare a teoriilor liberaliste, fără a sdruncina tot de odată temeliiile economiei naționale ; în sfârșit a propovăduit o mai bună rânduială și o mai strânsă disciplină în armată și flotă.

Gestul lui Scipio Sighele—unul din părinții duhovnicești ai naționalismului italian,—care, după ce a scris o carte substanțială spre a dovedi temeinicia principiilor, postulatelor, dezideratelor naționalismului italian¹⁾, astăzi „își exprimă toate nedumeririle sale în privința originii acestei noi doctrine : dacă e consequentă unei teorii originale asupra vieții, sau dacă e simplă importăție a naționalismului francez — cum așa de bine ne lămurește C. P., în articolul său : „Naționalismul Italian“ din „Noua Revistă Română“ — acest gest, zic, eră de așteptat. Democrat până

1) Convingerea aceasta am tras-o mai mult din copriusul cărții sale : «Il Nazionalismo e i Partiti politici» (Treves, Milano) decât din polemica ce s'a încins, mai zilele trecute, între Sighele și naționalistii cari conduc «L'Idée Nazionale».

în măduva oaselor, Sighele a căutat să apropie democrația de naționalism; însă, în loc de a ridica conștiința democrației până la cercetarea și la înțelegerea acestei noi doctrine, a căutat să îndrumeze principiile naționaliste pe făgașul teoriilor abstracte și aprioriste ale democrației *post-mazziniane*, lăsându-se tot de odată a fi călăuzit, în această operă de altoire și de întregire, mai mult de premize doctrinare și, ași putea adăugi, de *vechile prejudecăți democratice, decât de adevăratul spirit al democrației italiene*. Contopirea aceasta nu putu izbuti și încercarea lui Sighele a dat greș...¹⁾

Oricum ar fi, însă, două lucruri sunt de reținut:

a) Cum că naționalismul italian nu este un partid politic; nu este o normă de acțiune, nici un principiu abstract, și nici o plămuire literară, necum o reacțiune—după cum crede d. Meuret²⁾—înăuntrul, împotriva socialismului, parlamentarismului, individualismului mai mult ori mai puțin romantic, iar în afară, împotriva pangermanismului.

b) Cum că, răspunzând la unele cerințe cu totul deosebite ale neamului italian, și potrivit-se cu condițiunile și împrejurările cu totul speciale ale Italiei în actualul moment al evoluțiunei sale — ca popor și ca Stat,—fiind el chiar un produs al acestei evoluțiuni politice, sociale, culturale, istorice, e, din firea lui, un naționalism deosebit de toate celelalte. Intr'adevăr, nu are nici o legătură cu naționalismul francez, sectar, retrograd, clerical, antisemit; nu seamănă cu naționalismul teutonic, invadent și îndârjit în principiul său exclusivist: „*Deutschland über Alle*“; nu se potrivește cu naționalismul englez, egoist și ațintit în contemplarea unei întâietăți maritime și comerciale, tot așa cum e departe de neo-naționalismul oriental din Turcia și din Egipt, aluat plămăditor de oligarhii cointeresate.

Sfârșitul în no viilor.

Benedetto de Luca

1) Ar fi de cercetat dacă aci e la mijloc o simplă chestie de metodă ori de nepotrivire esențială de principii și de doctrină; dacă, adică, e cu putință o împăcare între democrație și naționalism. Tare mi-e teamă că cei mai mulți dintre democrații italieni cred că tălmăcesc pe Mazzini când pun față în față «*I Doveri dell'Uomo*» cu «*Capitalul*» lui Marx.

Cât timp au trăit bărbații cari au fost martorii luptelor eroice pentru neatarnarea și unirea patriei, însuși partidul republican italian își păstră neatinsă pecetea lui națională, iar urmașii lui se fâlră de a se numi *italieni* mai înainte de cât *republicani*. Giovanni Bovio, vorbind de Italia și de menirea ei în Marea Mediterană, vorbește încă limba lui Mazzini și când arată însușirile *colonizatoare și stăpânitoare* ale neamului italian, găsește aproape aceleași concepții și chiar însuși graiul lui Alfredo Oriani, înaintașul și prevestitorul redesteptării de astăzi a conștiinții naționale italiene. Vezi: «*L'Idée Nationale*», 23 maggio 1912.

2) In «*Questions diplomatiques et coloniales*» 1 Juillet, 1910.

Ș T I I N Ț A

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI ȘTIINȚĂ

Lumea, în diversitatea-i multiplă, s'a resfrânt în gândirea omenească sau în întregime — sau în parte.

Resfrângându-se în întregime, ea depășea în chip firesc marginile înguste ale gândirii și pătrundeă mai adânc în țesătura ființei omenești. Această resfrângere integrală răsună mai de aproape în simțirea și voința omului — și tocmai de aceia interesul pentru ea este hotărîtor dela început. Interesul acesta eră cu atât mai mare pentru om, cu cât el privia doi factori, cufundați în indiferența originară a apariției lor, și cu cât nimic nu putea vorbi despre ceea ce ar fi odată unul pentru altul. Unul dintre ei — omul, — în lumina unei conștiințe crepusculare, nu putea înțelege pe celalt decât ca pe un al doilea *eu*, de oarece se vedeă pretutindeni numai pe sine însuși.

Aceasta a fost prima formă de manifestare a conștiinții omenești — *animismul* — și tot deodată se puneă pentru totdeauna *problema raportului dintre om și lume*.

În acest moment totul eră învăluit în taină pentru om și silința lui de a pătrunde misterul din jurul eră nemăsurat de disproporționată cu puterile-i intelectuale.

De aici urmează că omul pornea pe această cale dela percepțiunea vagă a unui mare necunoscut și această percepțiune eră însoțită de teama pe care o împrăstie totdeauna necunoscutul.

Problema, pusă în aceste condițiuni, nu putea să-și găsească o soluțiune și de altminteri ea eră insolubilă pe aceasta cale. Spiritul omenesc înfrângea propriile sale legi, căutând să impună o soluțiune, care să fie rezultatul numai al unei intuițiuni imediate, și nu al unei cercetări mediate. De aceia soluțiunea aveă să fie mai mult reacțiunea sentimentului față de lume — și sentimentul nu definește nimic și nici nu caută. El va întreține mai departe misterul de care aveă nevoie, formând din această materie domeniul propriu al *religiunii*.

Dar lumea s'a resfrânt în gândirea omenească și în parte, cu încetul. Pe această cale, omul mergeă pe dibuite, desprinzând din haos părțile, — incoherente la început și din ce în ce mai coerente, — formând din ele țesătura unei *experiențe zilnice*. Aceste elemente de experiență erau ceva câștigat pentru cunoștința omenească și mintea nu se mai avântă deodată în necunoscut ca pe cealaltă cale. Experiența câștigată va crește mereu și va sluji pe om în nevoia sa de a se *orienta* în mijlocul lucrurilor.

Tot în vederea aceasta, omul va supune experiența sa la un *discernământ* mai apropiat, elaborând treptat datele ei. Această experiență *elaborată* formează domeniul propriu al *științei*. Deci știința a început prin a fi o experiență *globală* și ajunge apoi experiența e-

laborată. Dar o elaborare deplină a experienței a impus cu timpul o *specializare* în materialul multiplu al științei. Știința totală s'a împărțit în științele speciale, adică fiecare din aceste științe și-a luat asupra-și anumite chestiuni din întregul domeniu. Atunci a fost mai ușor fiecărei științe în parte să urmărească chestiunile proprii până la cele din urmă date ale lor. Inșă aceste date *ultime* s'au găsit a fi aceleași mai la toate științele și în fața lor spiritul omenesc se oprește, de oarece analiza nu poate merge mai departe. Complexul acestor date formează un nou necunoscut, de o altă importanță, dacă nu și de altă natură.

Observăm aici o evoluțiune inversă cu cea dintâi. Pe când religiunea pornea dela mister, pentru a rămâne totdeauna în el, știința a pornit dela cunoscut pentru a sfârși în perspectiva misterului.

Deoarece știința a desăvârșit o etapă din viața omenirii, — prin enorma ei dezvoltare recentă, — se poate spune că omul a evoluat în cadrul, mărginit de două mistere — unul la început și altul la sfârșitul evoluțiunii. Ajunsă în acest grad de dezvoltare, știința a dat epocii noastre puțința să reflecteze asupra ultimelor ei date — și astfel s'a produs o vastă lucrare de sinteză, specifică acestei epoci — *filozofia științifică*. Filozofia științifică ar fi față de știință, ceea ce știința la rândul său a fost față de experiență, — adică o *elaborare*. Dar munca de elaborare se găsește îndoită de o puternică aspirațiune de a *explică*, de aceea „necessitas metaphysica“, atât de pronunțată în această epocă. Intr'adevăr, religiunea, încremenită în tradiționalismul-i secular, nu poate satisface cu adevărurile ei revelate spiritul științific al timpului.

Nevoia de a *explică* totuși există și, depășind marginile stricte ale domeniului științific, ea se exercită în domeniul *posibilului*. Necunoscutul învalue cunoscutul și dacă omul nu este coprins în fața lui de aceeași teamă ca la începutul evoluției, totuși sugestiunea sa este așa de puternică, încât îi impune abnegațiunea de a se arunca în *absolut*. În fața acestui nou necunoscut, metafizica își recucerește drepturile-i pierdute, pentru a considera situațiunea științei și a religiunii față de el. Din acest punct de vedere, religiunea nu mai poate fi disprețuită, căci ea — ca și știința — caracterizează ceva veșnic: *atitudinea* omului în fața misterului lucrurilor. Dincolo de formele ei trecătoare trebuie căutat reziduul permanent, pe care sufletul omenesc l'a depus ca o mărturie de ce-a simțit și ce-a vrut față de lume. Deci religiunea și știința sunt socotite pe același plan, într-un cât numai prin ele omul și-a definit atitudinea sa în mijlocul naturii¹⁾.

Această atitudine s'a definit prin religiune încă dela primile religiuni pozitive, iar prin știință numai atunci când *sistematizarea* științifică a fost așa de largă, încât s'a putut mărgini cu necunoscutul. Conștiința omenească a trebuit să-și mărturisească sie-și dacă acest necunoscut poate deveni cunoscut sau rămâne veșnic necunoscut. Știința se dezvoltase în do-

meniul relativului și eră adusă acum în fața absolutului; — trebuia ea să afirme sau să tăgăduiască acest absolut? Religiunea trăia de veacuri din acest absolut și știința nu putea să-și părăsească propriul său obiect, pentru a-l adopta pe cel al religiunii. Dar absolutul se ridica dela sine în marginile relativului — și știința a trebuit să-l accepte. Inșă absolutul putea încă să fie înlăturat, dacă el ar fi conceput numai ca o negațiune a relativului; iar dacă este mai mult decât o simplă negațiune, el este o *realitate pozitivă*¹⁾.

Pusă în acești termeni, problema absolutului a fost rezolvită de filozoful englez Herbert Spencer.

Spencer a fost reprezentantul cel mai de seamă al doctrinei *evoluționiste*, căci el a aplicat formula evoluțiunii la toate manifestările naturii și ale vieții. Opera lui Spencer eră operă de *generalizare* și ea dovedea prin cadrul ei cât de departe mersese știința în analiza urmărită.

Se părea că știința pătrunsese toate culele naturii și ale vieții, iar Spencer îi ridicase un monument unic, care să mărturisească de silințele nemăsurate cerute pentru înfăptuirea lui. Formula spenceriană chiar se aplicase atât de bine la diversele manifestări naturale, încât evoluționismul nu mai eră o simplă metodă de cercetare, ci devenea un sistem de explicare. Ceva mai mult, evoluționismul este prin esența sa *mecanist*, și deci tot ce există este supus legilor rigide ale acestui mecanism universal. Nimic dar nu-și putea găsi explicarea decât înlăuntrul acestui mecanism și formula universului eră găsită.

Dar iată că Spencer însuși ridică în fața imensului *cognoscibil* cucerit de știință, un *incognoscibil* de neasămuit cu altceva și existent numai în sine. Ce a condus pe Spencer la această teorie a incognoscibilului nu se poate lămurii științific, căci de sigur sunt motive mai curând subiective decât obiective, răsărite din procesul firesc al ideilor. S'ar putea vedea aici un efect al legii contrastelor psihice care domină mai ales viața afectivă. În orice caz este aici un efect al *credinței* și teoria a venit pe urmă să justifice *obiectiv* ceea ce se produsese *subiectiv*²⁾. Printr'un complex de împrejurări, care au format educația și raporturile lui sociale, Spencer eră înclinat spre preocupări cu totul interioare, care sunt fondul *adevărului* religiunii.

Astfel, deși evoluționismul este esențial mecanist, Spencer reproduce ecoul acestei vieți interioare, când afirmă printr'un *act de credință* existența incognoscibilului. Dar un act de credință este un *act de voință*³⁾ iar voința conștientă înseamnă *finalism*. Finalismul însă este negațiunea mecanismului și deci Spencer înbină fără să poată completa un finalism *transcendent* cu mecanismul *evoluționist*.

Incognoscibilul, în teoria lui Spencer, este un reziduu ultim, pe care gândirea omenească îl găsește atât pe calea religiunii cât și pe a științei. Despre acest incognoscibil se poate avea o conștiință *pozitivă*, deși

1) *Boutroux*—Science et religion, p. 86.

2) cf. *Payot*—De la croyance, p. 178—179.

3) *Payot*—De la croyance p. 219.

1) *Spencer*—Les premiers principes, trad. Cazelles, p. 16-17.

indefinită; adică absolutul poate fi ceva pozitiv, deși incognoscibil.

Incognoscibilul deci există, cu toate că nu poate fi gândit sub o formă concretă. Dar fiindcă incognoscibilul este ceva comun religiei și științei, Spencer face din el legătura între ele și postulatul comun prin care săvârșește împăcarea lor. Intr'adevăr, dacă privești religia și știința numai la suprafață și în ceea ce au ele de particular, nici o apropiere nu se poate găsi și ele rămân ireductibile în domeniile lor.

Dar dacă treci de această suprafață amăgitoare și pătrunzi în esența intimă a ființării lor, descoperi expresiunea din urmă a realității lucrurilor, care fiind ultimă este aceeași, — din orice punct de vedere ar fi privită¹⁾. Această expresiune ultimă este incognoscibilă și ea este o realitate pozitivă, spune Spencer. Ea poate fi chiar cea mai pozitivă realitate, întru cât gândirea își recunoaște în ea de pretutindeni marginile sale și deci privind fondul realității privește în același timp propriul său fond.

În acest înțeles, teoria lui Spencer reprezintă una din formele unei direcțiuni din gândirea contemporană. Această direcțiune este *agnosticismul*, care poate fi judecat, ca și teoria lui Spencer, din două puncte de vedere — *sociologic* și *psihologic*.

Din punct de vedere sociologic, incognoscibilul n'ar fi decât un fapt de „supraviețuire“ a trecutului. Teza aceasta a fost susținută de Roberty²⁾. Incognoscibilul modern nu este, după el, decât un caz de *atavism conceptual* și una din formele nenumărate în care transpare starea mentală a animismului primitiv. Formele acestea sunt produse ale aceleiași cauze sociale, care se manifestă sub două aspecte corelative: *ignoranță* și *știință*. Incognoscibilul exprimă această cauză mai ales sub aspectul ignoranței, care simbolizează marginea de necunoscut întinsă în fața progresului neîncetat al științei. Necunoscutul există fără îndoială, dar doctrinele agnostice contemporane, urmașele ale animismului, transformă necunoscutul în incognoscibil, ca și cum sufletul modern ar avea nevoie de ceva fără margini în adorarea sa.

Din punct de vedere psihologic, incognoscibilul modern denotă o slăbire necesară a puterilor intelectuale după încordarea nemăsurată cerută de știință în mersul ei cuceritor. Intr'adevăr, spiritul căpătase o așa de mare încredere în sine, încât i se părea că orice pas înainte eră o cucerire definitivă și necunoscutul avea să fie redus treptat la cunoscut. Dar necunoscutul se lărgea în sfera lui pe cât cunoscutul creștea și sfera a ajuns așa de mare, încât spiritul a trebuit să transforme necunoscutul *reductibil* într'un *etern* incognoscibil.

Astfel a urmat, după cum observă Bergson, „prea multă modestie după mult orgoliu“.

Tot analiza psihologică, adâncind raporturile religiei cu știința, găsește că ele astăzi nu trebuiesc confruntate ca *doctrine*, ci în *esența* lor. De aceea Bou-

troux pune în față două puteri, pe care le numește „spirit științific“ și „spirit religios“ — și e vorba să se constate *persistența* lor în ființă¹⁾.

Persistența aceasta este infinită, căci ambele spirite își găsesc sinteza în *viața omenească*, care se apropie de religie prin tendința spre *ideal*, și de știință prin raportul cu *natura*. Deci, după Boutroux, viața formează legătura științei și a religiei. Când e vorba însă de a lămurii *scopurile* supreme ale vieții omenești, știința singură nu ajunge și participarea religiei se impune. Religia singură posedă acest *sens* adânc al soartei lucrurilor, dar ea îl posedă în chip *intuitiv*. De aceea sensul rămâne adânc și indescriptibil, ca materie de speculație metafizică a unei *religiuni personale*, așa cum o concepe James. În silința sa de a descifra acest sens, omul depășește propria-i natură, precum și planul naturii întregi¹⁾. Atunci sensul se schimbă cu totul, scopurile naturii și ale omului devin veșnice și misterul — esența religiei — învinge.

Mintea omului de știință abdică în fața veșnicului mister, formulează o teorie și ridică un templu spiritual Dumnezeului necunoscut.

Astfel regăsim în calea noastră incognoscibilul spencerian. Acesta, ca și viața omenească după Boutroux, formează legătura dintre spiritul religios și cel științific. Din această apropiere ar urma că ceea ce este incognoscibil este viața omenească însăși, reflectând natura, — în destinele lor.

Ceea ce reese mai ales din analiza psihologică a raporturilor dintre religie și știință este o preocupare neîncetată de spiritul intim, de *esența* lor. Această preocupare pare chiar a fi unul din caracterele civilizației actuale. Intr'adevăr, când, după o evoluție seculară, s'au văzut atâtea forme de religie și atâtea teorii științifice trecând pentru a dispărea, s'a format convingerea că veșnic este numai *esența*.

Noi am găsit pretutindeni în filozofia contemporană această preocupare a esenței — și mai ales la Spencer, care i-a dat expresiunea cea mai caracteristică. Gândirea filozofică s'a aflat totdeauna față de termenii ireductibili, cel puțin în aparență — și ea căută tot mai *unitatea*. Pentru a reduce însă la unitate doi termeni contrarii, se cere un temei sau un criteriu, care să facă posibilă această unificare. De cele mai multe ori criteriul eră o meșteșugire a gândirii, mai ales când unitatea eră dată dela sine și se introducea în ea o diviziune, produsă prin jocul unei dialectice, care pierduse din vedere realitatea. Criteriul unificării este natural numai când în împăcarea, pe care o săvârșește el, exprimă în chip echivalent natura celor doi termeni antagoniști. Un astfel de criteriu ar fi acela al esenței lucrurilor — oricum ar fi ea concepută, — prin care religia și știința se întâlnesc pe drumurile lor opuse.

Const. Sudețeanu

1) *Boutroux*—Science et religion p. 83—84.

2) —L'inconnaissable.

1) —Science et religion, conclusion.

2) *Boutroux*—Science et religion, conclusion. p. 386.

LITERATURA

FARMACISTA

Iubirea mea

*Iubirea mea nu are nebulie
Și râs și joc și-avânt de-al tinereții,
Ci suspinând tăcerile tristeții,
E-un ton din cea mai gravă poezie.*

*Adâncul ei de liniște, resfrânge
Singurătăți ce dorm sub clar de lună
Și orice dor, ce-aiurea vesel sună,
Într'însa par'că tremură și plânge.*

*Îi plac tăcute colțuri de odaie
Și jalea mut'a florilor și-a gropii,
Și cântul ce îl plâng în noapte plopii,
Și ritmul lung, pustiu și trist de ploaie.*

*Departă stând de răul negru-al gliei,
Din înfiniț ea pare-o tresărire,
Un gând frumos visat de nemurire
În somnul nesfârșit al veșniciei.*

Castor & Pollux

Desnădejde

după Heine

*Aș vrea să plâng, dar plânsul nu mă vrea;
Aș vrea spre înălțimi să-mi iau avântul,
Dar, vai, mă ține veșnic rob pământul
Și „viermii“ forfotesc în preajma mea.*

*Și cum aș vrea în jurul ființei scumpe
Să-mi port truditul trup—și să respir
Aroma ei de palid trandafir:
Dar nu o pot, iar inima-mi se rumpe.*

*Din rana ei grozavă, caldul sânge
Îl simt cum se revarsă... mă înghite
O aprigă sfârșală... și mă 'ntunec..*

*Și 'nfiorat de dor, cu gândul lunec
Spre țara unde umbre liniștite
Cu brațe moi duios la piept m'or strânge.*

D. Iacobescu

Idealul

după Sully Prudhomme

*Rotundă și albă e luna,
Azurul de stele e plin,
Pământul e palid...; în unde
Palpită, și 'n aer s'ascunde
Al lumii răsuflet divin...*

*La steaua supremă mi-e visul:
La steaua din norii divini,
A cărei vâpăi va să vie
Să scalde în era târzie
Al lumii răsuflet divin...*

*Și 'n clipa când mândra vâpae,
Din haos,—cândva, o veni...
Voi, cei de pe urmă 'n morminte!
Să-i spuneți în calde cuvinte
Că-n vis un poet o iubi...*

Const. Stoika

Orășelul B., alcătuit din câteva uliți cotite, doarme adânc.

În atmosfera amortită domnește tăcere. Se aude numai, undeva departe, afară din oraș, lătratul leneș și răgușit al câinilor. E aproape să se lumineze de ziua. Totul doarme de lungă vreme, afară de tânăra soție a farmacistului Cernomordic stăpânul farmaciei orașelului. Ea a încercat de vre-o trei ori până acum să doarmă, dar somnul încăpățânat nu se prinde de dânsa și fără să-și poată explica de ce. A deschis fereastra și numai în cămășuță stă și privește la stradă. Se înăbușe, e plictisită și necăjită... așa de necăjită, încât aproape s'o podidească plânsul și de ce... iarăși nu-și dă seamă. O greutate o apasă pe piept și par'că i s'a pus un nod în gât... În apropiere, la câțiva pași de dânsa, ghemuit lângă perete, sforăie liniștit Cernomordik. Un purice flămând l'a ciupit de rădăcina nasului, dar el nici habar n'are, ba chiar zâmbește ca și cum ar visa că tot orașul e bolnav de tuse și i se vând pastilele pectorale. Nu l'ar putea deșteptă acum nici pișcăturile, nici bubuitul tunului, nici desmierdările.

Farmacia e situată chiar la țăriștea orașului, așa că farmacista își pierde privirile peste câmp în depărtare. Vede cum încet, încet prinde a se polei marginea de răsărit a bolții cerești și cum apoi se roșește de par'că în dosul ei ar arde un foc imens. Deodată, din dosul tufișului depărtat, apare luna plină, cu fața rotundă. Cum se ivește de după copaci împurpurată ea pare că s'ar rușina de ceva.

Deodată în tăcerea nopții se aude sgomot de pași și sunet de pinteni. Se aud voci.

„Sunt ofițerii cari se duc, dela administrator, în tabără“ — își zice farmacista.

După câteva clipe se arată în adevăr două umbre în bluze albe ofițerești; una mai mare și grasă; cealaltă mică și subțirică...

Ele merg a lene, târând picior după picior, o țin dealungul gardului și vorbesc ceva cu glas tare. Ajungând în dreptul farmaciei, ambele umbre încep să meargă și mai încet, uitându-se la geam.

— Miroasă a farmacie... — spune subțirelul. Trebuie să fie vre-o farmacie pe-aproape. Ah! da! îmi aduc aminte... Săptămâna trecută am fost aci să-mi cumpăr bromură. Aci e un farmacist cu fața acră și niște fălci ca de măgar. Da'ce fălci! Uite, cu o falcă de asta a prăpădit Samson pe Filistenii.

— M-da!... răspunde burtosul pe un glas gros—farmacia doarme, trebuie să fi dormind și farmacista. Aci, Obtesov, e o farmacistă drăguță de tot!...

— Ai văzut-o? Mie mi-a plăcut foarte mult... Spune, doctore, e posibil ca ea să-l poată iubi pe fălcosul ăla? Tu crezi?

— Aș! probabil că nici nu se uită la el — oftează doctorul ca și când ar fi jinduit după farmacistă. Trebuie să fi dormind acum puica, după geamul de colo. Nu-i așa Obtesov? S'a desvelit de căldură... gurița

întredeschisă... piciorușul atârnă desvelit în jos pe marginea patului... Iar neghiobul de spițer nici habar n'are de toate deliciale astea... Luș îi e tot una dacă lângă el se află o femeie ori un clondir cu acid fenic.

— Știi ceva doctore, — spune ofițerul oprindu-se un moment — hai să intrăm în farmacie să cumpărăm ceva. Poate că dăm ochi cu farmacistă.

— M'am gândit și eu — dar e noapte.

— Ei, și ce are aface? Nu știi că ei sunt obligați să vândă și noaptea? Hai, mon chère!

— Ei, haide-atunci!

Farmacista, ascunzându-se după perdele, aude un sgomot nedeslușit. Privind puțin la bărbatul său care sforăie liniștit și zâmbește ca și mai înainte, ea își aruncă pe dânsa o rochie, încălță pe piciorul gol pantofii și dă fuga în farmacie.

Indărătul uși cu geamuri se disting două umbre. Farmacista ridică fitilul la lampă și se grăbește către ușă ca s'o deschidă.... Acum par'că i-a trecut și plictiseala și necazul și nici nu-i mai vine să plângă, numai inima-i bate puternic.

Cei doi intră înăuntru, întâiu burtosul cel de doctor, apoi subțirelul Obtesov. Acum îi poate privi în bună-voie. Doctorul e gras, cu fața smeadă, poartă barbă și e cam greoi în mișcări. La fiecare sucitură cât de mică bluza pocnește pe dânsul și fața i se umple de sudoare. Ofițerul însă, e roșcovan, fără mustăți, cu figura de femeie și mlădios ca o cravașă englezească.

— Ce doriți? îi întrebă farmacista ținându-și bluza strânsă la piept.

— Da-ți-neeee... de 15 copeici pastile de mentă!

Farmacista, fără să se grăbească, scoate din raft și începe să cântărească.

Cumpărătorii, fără să clipească măcar, o privesc pe la spate. Doctorul rotește ochii ca un cotoi sătul, Locotenentul însă e foarte serios.

— Prima oară când văd o damă vânzând în farmacie — spune doctorul.

— Ce vi se pare curios în asta? răspunde farmacista uitându-se cu coada ochiului la fața rumenă a lui Obtesov. Bărbatu-meu n'are asistent și așa... eu îl ajut totdeauna.

— Așaaa!... Aveți o farmacie foarte drăguță! Ce de borcane!... de tot felul... Și nu vă e frică să umblați prin atâtea otrăvuri? Brrrr!...

Farmacista leagă pachetul și-l dă doctorului. Obtesov îi dă copeicile. Urmează cam o jumătate de minut de tăcere... Bărbații se uită unul la altul, se îndreaptă spre ușă, apoi se privesc din nou.

— Dați-mi de 10 copeici sodă — zice doctorul.

Farmacista, cu aceiași mișcare greoaie și alene întinde mâna spre poliță.

— N'aveți cumva în farmacie, așa ceva... mormăește Obtesov, dând din degete, — ceva așa... știți pentru noi vre-un lichid răcoritor, o apă gazoasă sau ceva asemănător. Poate că aveți și sirop de fructe?

— Avem, răspunde farmacista.

— Bravo! D-voastră nu sunteți o femeie, sunteți o zeiță. Destupați-ne vre-o trei sticle.

Farmacista împachetează în grabă soda și trece pe întunec după ușă.

— O bomboană — zice doctorul clipind din ochi. Așa ananas nici în insulele Madera nu găsești. Dar... par'că se aude sforăind. Trebuie să fie domnul farmacist, care binevoește să doarmă.

După un minut, farmacista se întoarce, așezând pe teșghea cinci sticle.

Coborîse fuga în pivniță și de aceea eră aprinsă la față și arăta puțin cam turburată.

— Ssst... încet! — spune Obtesov pe când ea destupă sticlele și aruncă dopurile. Nu trântiți așa, umblați mai încet, că se poate trezi bărbatul d-v.

— Ei! și ce dacă l'oi trezi?

→ E păcat! doarme așa de dulce... vă visează pe d-voastră....

Și bând: în sănătatea d-voastră!....

— Ș'apoi — mormăește doctorul pe o voce de bas și râgâind după băutura — ce plictiseală și cu bărbații ăștia! ar face mai bine dacă ar dormi mereu. Eh! dar la apșoara asta ce minuni ar mai face un vișor roș!

— Ce vă mai trece și d-voastră prin gând, râde farmacista.

— Admirabil ar fi! Păcat că în farmacii nu se vând spirtoase.

La urma urmelor... ar trebui să aveți de vânzare pentru doctorii. Nu cumva aveți *vinum gallicum rubrum*?

— Cum nu!

— Uite, vezi! aduceți-ne colea,... ei! istoria dracului!...

— Cât doriți?

— *Quantum satis!*.... Mai întâi dați-ne câte un păhăruț cu apă și pe urmă vom mai vedea... Ce zici Obtesov? mai întâi cu apa și pe urmă vom delibera.

Doctorul și Obtesov se așează dinaintea teșghelei, își scot chipiurile și încep să bea vinul roș.

— Vinul, trebuie s'o mărturisim, e excelent *Vinum perfectissimum!* Băut însă în prezența d-v — e nectar nu altceva! Sunteți încântătoare, doamnă! În gând, vă pup mânușițele.

— Ce n'ăși da eu să pot face asta chiar în realitate... — spune Obtesov. Pe onoarea mea! mi-ăși da chiar viața!

— Vă rog, domnilor, încetați — spune doamna Cernomordik roșindu-se și făcând o mină serioasă.

— Ce chochetă sunteți! rânjește încet doctorul privind-o cu coada ochiului, viclean. Ochișorii d-v par'că aruncă săgeți! Pif! paf! vă felicit: ați învins, noi depunem armele.

Farmacista se uită la ei cu fața împurpurată, ascultă flecărirea lor și pe dată se înveselește. Aah! ce bine se simte acum! Intră și ea în discuție, zâmbește, cochetează, ba chiar, după câteva invitații, bea și vre-o două păhărele de vin roș.

— Cel puțin dacă d-v, ofițerii, ați veni mai des din tabără, zice ea — căci aci e o plictiseală grozavă. Eu, spun drept, mor de urât.

— Nu mai spuneți! — se îngrozește doctorul. Un asemenea ananas, o minune a naturii și în așa pustietate! Admirabil s'a exprimat Lermontov: în codru! În Saratov! Totuși e timpul s'o ștergem. Incântat de cunoștință... foarte încântat! Ce mai avem de plătit?

Farmacista ridică ochii în tavan și dă câțva timp din buze socotind.

— 12 ruble și 48 copeici — răspunde ea.

Obtesov scoate din buzunar un portmoneu mare, scormonește printr'insul și apoi scoate și plătește.

— Soțul d-voastră doarme dulce... visează... — mormăește el dând farmacistei mâna de adio.

— Nu-mi place să ascult prostii..., răspunde ea.

— Mă rog, dar ce-am spus? Din contră, asta la dreptul vorbind nu-i de loc prostie.

— Lăsați-mi mâna!

În sfârșit, cumpărătorii, după ce mai lungesc puțin vorba, sărută mâna farmacistei și nehotărâți, ca și cum ar sta să vadă dacă n'au uitat ceva, ies din farmacie.

Ea aleargă numai decât în odaie și se așează la aceeași fereastră. Vede cum doctorul și locotenentul eșind din farmacie merg alene vre-o 20 de pași, apoi se opresc și încep a vorbi ceva. Ce-or fi spunând? Inima îi bate, pieptul îi saltă și nici ea nu știe de ce... Inima îi bate puternic ca și cum cei doi cari șoptesc colo în drum, i-ar hotărî ei soarta.

Peste vre-o cinci minute doctorul se desparte de Obtesov și pleacă mai departe. Obtesov însă se întoarce. Trece încet pe dinaintea farmaciei... odată... apoi încă odată... se oprește apoi în fața ușii... apoi iar pleacă. În sfârșit, apasă încet pe sonerie.

— Ce este? Cine-i acolo? — aude farmacista deodată glasul bărbatului ei. Jos sună și tu n'auzi — zice farmacistul supărat. Apoi se scoală, își aruncă pe el un halat și clătîându-se somnoros și ârându-și papucii intră în farmacie.

— Ce doriți... mă rog? întrebă el pe Obtesov.

— Dați-mi... dați-mi de 15 copeici pastile de mentă...

Sforăind mereu și căscând, dormitând deanpicioarele și izbindu-se cu genunchii de teșghea, se întinde pân' la poliță și ia borcanul...

După vre-o două minute farmacista îl vede pe Obtesov ieșind din farmacie și după vreo câțiva pași aruncând în mijlocul drumului pachetul. Din cealaltă parte a drumului, de după colț, iată și pe doctor... Amândoi pleacă și gesticulând se pierd în negura dimineții.

— Cât sunt de nenorocită!... șoptește farmacista uitându-se cu ciudă la bărbatul său care se desbracă în fugă pentru a se culca din nou. Ah! cât sunt de nenorocită! sbucnește ea deodată în lacrimi. Și nimeni... nimeni nu știe de asta...

— Am uitat 15 copeici pe teșghea — mormăește farmacistul trăgându-și plapoma peste cap, — dă tu fuga, te rog, până în farmacie...

Și pe dată adoarme.

Anton Cehov
din rusește de Lt. Cezar Sfat

F O L K L O R

SELECȚIUNEA NATURALĂ ÎN FOLKLOR*)

— PĂSTRAREA TEMELOR —

Vine acum întrebarea: Care teme se păstrează de obicei?

Răspunsul e simplu: Acele care nu se uită, acele pe care memoria colectivă nu le uită.

Dar care sunt acelea?

Exemple:

Un rege nou urcă pe tron.

Acest nou rege poate fi ca precedentul, mai bun ori mai rău.

Dacă e ca precedentul, lumea n'are nimic de înregistrat ori cel mult zice: e tot ca celălalt.

Dacă e mai rău, lumea îi pune în evidență defectele și laudă calitățile predecesorului. Și cu cât pare mai rău cu atât calitățile predecesorului sunt mai laudate, mai exagerate chiar. Exagerate până acolo că i-se vor adauge predecesorului chiar calități străine, calități de ale altor regi, din alte vremuri, și chiar din alte locuri.

1) Exagerarea aceasta dă loc la *creări de calitate nouă*. Ca să laude mai mult pe vechiul rege, îi atribuesc și fapte inventate, imaginare.

Un exemplu de fapt cu siguranță inventat este *negarea morții reale* a unui om. N'a murit — zic oamenii — ci numai s'a retras undeva; dar într'o zi va veni și își va desăvârși opera, sau împlini chemarea.

În ceastă categorie intră Budha, intră marele Lama; legendarii: Frederic Barbaroza, Carol Temerarul, Carol XII, Napoleon¹⁾ și am putea adăuga și pe Cuza al nostru.

D-l Gennep dă explicația psihologică a acestei credințe zicând că omul ordinar, a cărui personalitate este absorbită de personalitatea altuia, e incapabil a-și închipui că personalitatea absorbantă a putut să dispară²⁾.

Apoi de îndată ce a inventat o calitate nouă, poporul pentru a-i stabili realitatea inventează numai decât și o legendă, căreia dânsa îi servește ca temă. Astfel la noi poporul spune că corpul lui Cuza, care s'a adus de s'a îngropat la Ruginoasa, nu eră corpul lui, ci eră făcut de ceară.

2) Exagerarea în loc de a crea calități nouă se mărginește a însuși personajului calități pe care le-au avut alții, fie că ele au fost reale ori inventate.

Astfel însușirea nemuririi pomenită mai sus, a fost de sigur creată numai pentru unii din cei vechi dela care a fost împrumutată apoi de alții mai noi.

Bănueala de împrumut pentru personagiile mai nouă pare destul de îndreptățită.

Nemurirea atribuită lui Napoleon și lui Cuza sunt cu siguranță împrumuturi.

Obiceiul de a inventa calități nouă și a împrumuta

*) Vezi no precedent din N. R. R.

1) Loc. cit. 189.

2) Ibid. 90.

de cele vechi e așa de răspândit că zilnic le întâlnim, numai nu le dăm atențiune sau pe cele prea exagerate pur și simplu le trecem în categoria minciunilor.

Am zis, ca exemplu, că dacă unui rege bun îi urmează altul rău, atunci se formează legende de laudă pentru cel bun. Tot așa se formează însă legende și pentru cel rău. Cum s'au format pentru un Cuza ori Napoleon așa s'au format și pentru un Tepeș ori Lăpușneanu ori Ludovic al XI.

Dar nu numai cu regii se întâmplă acest lucru, ci cu orice om mai deosebit în bine sau în rău, care a avut legături cu o colectivitate cât de mică.

O comunitate vorbește de preotul care l-a avut și-l compară cu altul—vorbește de Popa Tanda; un regiment vorbește de comandantul său; un grup de soldați vorbește de căpitanul său, de sergentul major; mahalaua, de un oarecare Hagi Tudose; elevii unui internat, de un pedagog al lor, etc.

Înăuntrul colectivităților mici și mari se formează sutele și miile de *teme*, împrejurul cărora se clădesc sute și mii de legende, gata a se grupa împrejurul unor nume mai mult ori mai puțin cunoscute. Și cu cât tema ori legenda se leagă de numele unei personalități cunoscute de o colectivitate mai mare, cu atât ajunge mai cunoscută.

Pretutindeni și în toate timpurile se creează atribute bune și rele și pe baza acestor atribute ca teme ori ca nuclee, se alcătuiesc legende.

Unele atribute sunt așa de răspândite ori adunate împrejurul unor nume relativ nouă că nu ne-ar veni a crede că sunt lucruri din vechime modificate și adaptate împrejurărilor de astăzi.

„Din toate solemnitățile isiace, zice D-l Franz Cumont, cea mai mișcătoare și cea mai sugestivă eră comemorațiunea *Descoperirii lui Osiris*. (*Inventio*). Antecedentele sale se ridică la o vechime foarte îndepărtată. Din epoca dinastiei XII, și fără îndoială chiar mai înainte, se celebră la Abydos și aiurea o reprezentațiune sacră—analogă misterelor noastre din Evul-Mediu—care reproducea peripețiile patimei și învierii lui Osiris. Noi i-am conservat ritualul: Zeul eșind din templu cădea sub loviturile lui Set; se închipuiau împrejurul corpului său plânsetele funebre, îl înmormântau după rituri; apoi Set eră învins de Horus, și Osiris înviat reintră în templul său, după ce a fost biruit moartea.

Această mit, în fiecare an la începutul lui Noemvrie, se reprezintă la Roma aproape în aceleași forme¹⁾.

Isis împovărată de durere în mijlocul plânsetelor sfâșietoare ale preoților și ale credincioșilor, căută corpul divin al lui Osiris, ale cărui membre fuseseră împrăștiate de Typhon. Apoi când cadavrul eră re-

găsit, reconstituit, reînsuflețit, se făcea o lungă exploziune de bucurie, o jubilarie exuberantă de care răsunau templele și stradele așa că ajungeau până să nemulțumească chiar pe turiști¹⁾.

Antecedentelor acestor solemnități isiace, vedem că d-l Franz Cumont le dă o vechime care le pune în timpul dinastiei XII, adică între 3700—3400 a. Chr. Vechime destul de considerabilă și totuși urme sau teme din legenda aceasta a lui Osiris se găsesc și astăzi la noi.

Legenda lui Osiris e destul de cunoscută:

Ură între doi frați. Set înșală pe fratele său Osiris de intră într'o ladă. Il închide în ea și-l aruncă pe Nil.

Isis soția lui Osiris îl căută desperată. Niște copii înștiințează pe Isis pe unde au văzut ei lada. Isis găsește lada. Set însă isbutește să pună mâna pe corpul lui Osiris, îl taie în bucăți, și împrăștie bucățile să nu se mai poată găsi. Isis adună însă bucățile și le face înmormântarea cuvenită. În urmă Osiris învie.

Dintre temele coprinse aci:

- 1) Ura între frați,
- 2) Închiderea în ladă,
- 3) Darea lăzii pe apă,
- 4) Femea care plânge cătând pe mort, și
- 5) Invierea.

nu e nici una care să nu se afle la noi. Așa e cea coprinsă în obiceiul cunoscut la noi sub nume de *Scaloian* sau *Caloian* și cea din prea cunoscuta poezie populară *Miorița*.

Scaloianul este un mit care la noi variază după localități. Dar adunând variantele care se completează una pe alta găsim în întregime mitul lui Osiris.

În unele locuri mitul Scaloianului se mărginește numai la îngroparea de către copii a unei păpușe. În altele se face anume un om de lut, se pune într'un sicriu și se dă pe apă.

Faptul că în unele localități se face numai *îngroparea* fără aruncare în apă; iar în altele numai *aruncarea* în apă fără îngropare, arată că *timpul poate să descompună un mit în elementele sale*.

Elementele coprinse în Scaloian sunt următoarele:

- 1) Sicriul reprezentând lada făcută de Set,
- 2) Copiii care fac îngroparea reprezentând pe copiii care au vestit pe Isis,
- 3) Fetița care bocește ori plânge după mort, amintind pe Isis,
- 4) Darea pe apă a sicriului cu scaloianul,
- 5) Îngroparea cu praznicul.

Dacă în unele localități fetița care bocește se zice că e mama lui Scaloian, se poate foarte bine ca timpul să fi făcut această schimbare, ori schimbarea să se fi făcut cu vremea, prin înlocuirea zeiței Isis care plânge pe Osiris, prin Cybela care plânge pe Attys; Cybela însă cu atributul de mamă—Magna Mater.

În *Miorița* unde e încorporată tema femeii care plânge, această femeie e prezentată ca mamă:

1) În misterele dela Abydos, zeul Thot eșia în corabie pentru a pescui corpul lui Osiris. Aiurea Isis se ducea cu corabia să-l caute. Nu știm dacă această scenă era jucată la Roma, dar ea era de sigur la Gallipoli: pescari fictivi închipuiau aci mânărea mrejei într'un Nil convențional. *Ibid.* Notes p. 346).

1) Religions Orientales p. 146,147.

*Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
Cu brâu de lână,
Din ochi lăcrămând,
Pe câmp alergând
Și la toți zicând:
Cine-a cunoscut,*

*Cine mi-a văzut
Mândru ciobănel
Tras printr'un inel.
Fețișoara lui
Spuma laptelui,
Mustăcioara lui
Spicul grâului
etc. etc.*

Astfel cuprinsul baladei se acordă în acest punct cu mitul Scaloianul,

Păstrarea acestei teme însă ne arată ce putere de persistență au temele.

Și încă în Scaloian păstrarea se poate înțelege mai lesne, pentru că Scaloianul e un mit care pentru un popor prezintă un interes, se întrebuițează contra secetei, ca să facă să ploae. Dar tema Miorița e mai greu de înțeles pentru ce s'a păstrat.

Se poate foarte bine ca pe vremuri acest pasaj din Miorița să fi făcut parte ca rit din exhibițiunea dramatică a Scaloianului și apoi să se fi despărțit, rămânând să trăiască izolat.

În tot cazul, tema aceasta e veche. Nu discutăm aci de unde ne-a venit, dacă a venit direct din Egipt; ori cum a venit. Zicem numai că e veche.

Poporul își păstrează temele create de el, însă cum le păstrează?

Lui Cuza i se atribue faptul că din când în când umblă schimbat în haine ca să fie necunoscut. Dar acelaș lucru i se atribue vestitului Harum-al-Rașid, califul Bagdadului (între anii 765—809).

Aceasta însă e o temă populară foarte veche. Poporul nostru o atribuie lui Cuza, în Bagdat s'a atribuit lui Harum-al-Rașid și în câte țări s'o fi atribuit și atribuind la diferite persoane. Chiar în Bagdat de atunci și pân' acum s'o fi mai atribuit și la alții. Și la noi poate cu vremea se va uita de Cuza și se va atribui altui personaj cunoscut țării, se va lega de alt nume al vremii.

Zic că se va uita de Cuza. Da. Un grup colectiv cu cât e mai mare cu atât are o memorie mai tenace. Amintirea unui preot care a făcut un lucru însemnat despre care s'a vorbit într'o comună, amintirea unui Popa Tanda durează mai puțin decât amintirea unui mitropolit care a făcut un lucru însemnat despre care s'a vorbit într'o țară întreagă. Dar și în comună și în țară amintirea lucrului însemnat va dura mai mult decât numele preotului și decât al mitropolitului. Cine numai prin memoria colectivă, fără să fi auzit la școală, ori să fi citit undeva, mai știe azi că mitropolia din Iași e făcută de Mitropolitul Veniamin? Puțini mai sunt care știu numai că a fost făcută de un Mitropolit.

Numele persoanelor le țin minte mai mult contemporanii care i-au cunoscut; iar urmașii din ce în ce mai puțin, de aceea când se întâmplă să urmeze un om cu acelaș nume, generațiile următoare îi atribuiesc lui faptele predecesorului anonim. Dacă va mai fi fost prin Bagdat vr'un alt sultan bun numit tot Arun-al-Rașid, e foarte probabil că poporul să-i fi atribuit lui faptele vechiului calif omonim. Lui Frederic II de

Hohenstaufen i s'a atribuit fapte de-ale lui Frederic Barbaroza.

Asemănarea de nume face astfel ca faptele celebre ale unui om, ale lui X, să treacă la o serie întreagă de persoane. Și dacă acele persoane au fost născute în localități diferite, se găsește în urmă că X s'a născut în mai multe locuri.

Lui Esop, de pildă, i-se atribue ca loc de naștere: Samos, Sardes, Mesembria, Catyeum; ceea ce dovedește că Esop e un tip în care s'au concentrat mai mulți fabuliști, care au trăit în aceste diferite localități. La noi pentru poporul puțin cititor, Alexandri e singurul poet care a scris pastele, alte nume nu se mai cunosc.

Acelaș lucru e, de pildă, cu Erythia, țara unde Eracles a ucis pe monstrul Geryon. După unii această Erythia eră insulă în Ocean; după alții, localitate lângă muntele Oeta; după alții în Spania, în Portugalia, în Epir, lângă Marea Neagră. Lucrul se poate explica așa:

Că diferiți monștri de prin diferite localități, localități, cu vremea s'au confundat într'un singur nume, Geryon; iar din diferitele localități pe unde au fost ei, a rămas numai numele Erythiei.

Ceva la fel e și faptul că introducerea scrierii în Grecia se atribuie atâtor persoane, lui Cadmus, Cecrops, Orpheus, Lemis, Palamed.

Acî însă nu memoria colectivă a păstrat atâtea nume, ci scrierea, monumentele scrise. Tot scrisului se datorește și faptul că avem atâtea locuri în care ni se spune că se găsea Erythia. Memoria colectivă păstrează oral un singur nume, până când îl schimbă ori îl uită.

Faptele se grupează însă împreună și după asemănările lor interne. De pildă, faptele eroice la un loc, minunile la un loc, etc. Și orice fapt nou se produce, cu timpul se alătură la grupa lui și se atribuie eroului sau personajului comun, sau numelui care servește ca simbură de concentrare.

Așa se explică acumularea atâtor fapte împrejurul unui singur nume, de pildă, cele douăsprezece izbâanzi mari ale lui Heracles.

Apoi toate isprăvile acestui erou grec prin oarecare asemănare de nume și în același timp prin asemănarea internă se grupează împrejurul eroului latin Hercule.

Astfel numărul faptelor adunate împrejurul numelui lui Hercule este compus din: 1) grupa faptelor sale proprii și 2) din grupa faptelor lui Heracles.

Însă faptele lui Heracles, la rândul lor, cuprind și ele două grupe: 1) Faptele sale proprii și 2) Faptele zeului fenician Melkarth venite prin asemănare internă.

Th. D. Sperantia

BIBLIOGRAFII:

Ilustrațiunea Română. No. 5 anul II-lea cu sumarul: *Duiliu Zamfirescu*: «Către Domnul» versuri inedite. *D. Anghel*: «Cucuveaua». *D. Karnabatt*, *Lección Statuilor*. *Cronica artistică*. (Salonul oficial), etc. Printre numeroasele ilustrațiuni remarcăm: «*O ședință plenară la Academia Română*». Administrația revistei Str. Academiei 6.



INSEMNĂRI

IN AMINTIREA LUI C. NEGRI.—Duminica trecută s'a în-inaugurat la Galați monumentul marelui patriot *C. Negri*. Gălățenii vor să se facă admirați pentru pietatea lor; sunt vrednici de invidiat, cu atât mai mult cu cât au făcut și de astădată o alegere fericită.

E drept că astăzi amintirea lui *C. Negri* e întunecată și în orice caz numai cei inițiați în istoria secolului al XIX-lea și în Istoria literară îl cunosc în deajuns. La această uitare a contribuit de sigur nu neînsemnătatea vieții sale, ci admirabila abnegație cu care a evitat întotdeauna să se pună pe sine însuși în primul plan, acolo unde faptele sale și aprecierea contemporanilor săi l'ar fi așezat.

C. Negri s'a născut la Iași în 1812 din *Petrache Negri*, ministru de finanțe al Moldovei și *Zulnia*, fata lui *Miron Donici*. Pierdu de curând pe tatăl său și după vre-o patru ani de văduvie mama lui se mărită cu *Costache Konaki*, bogatul logofăt în casa căruia *Negri* își petrecu tinereța. El refuză însă să-și schimbe numele și să fie adoptat de tatăl său vitreg, renunțând prin aceasta la imensa avere a logofătului. Nu voia să-și calce sfintele datori față de părintele său, jertfindu-le intereselor sale materiale.

Studiile și le-a început la pensionatul francez al lui *Cuénin*, unde se legară strânsele prietenii, pe care s'a întemeiat oarecum România actuală, între *Negri*, *Kogălniceanu*, *Alexandri* și *Cuza*. Apoi călători în Italia, de unde aduse câteva nuvele inspirate de serile venețiene, ce pot fi puse între cele mai bune pagini de proză românească. La 1841 se întoarse în țară la moșioara sa *Mânjina*, unde începu să cerceteze în deosebi nevoile țării Moldovei, în care avea să sufle curentul celor două mari idei: împroprietărirea țăranilor și unirea celor două principate. *Negri*, împreună cu marii săi tovarăși se făcuiă propovăduitori inflăcări ai acestor mântuitoare idei. În Italia cunoscuse sistemul de luptă, rezistența și stăruința revoluționarilor italieni, *Carbonarilor*; cunosc și persecuțiunile la care aceștia erau supuși din partea stăpânirii străine și învăță astfel cum se poate pregăti și cum poate rezista o revoluțiune. El ea parte împreună cu *Alexandru Cuza*, *Roset*, *Alexandri* și alții, la revoluția birunită în Moldova, dela 1848, în urma căreia este isgonit din țară și nevoit să trăiască la Paris. Acolo el contribui la răspândirea ideilor ce aveau să infăptuiască marele act al Unirii.

Sub domnia lui *Grigore Ghica*, *Negri* se întoarse în țară, fu ministru și agent al Moldovei la Constantinopol. Grijă de țară era însă întâia lui grijă; e mișcătoare și caracteristică scrisoarea pe care o adresează copiilor săi, dela Constantinopol, spunându-le că «așteaptă să vadă această țară așezată pe baze definitive, pentru a putea apoi să se îngrijească de familia și de sănătatea sa»....

Când fu să se aleagă domn pământean la 1859, persoana lui *C. Negri* fu pusă între cele dintâi pe lista candidaților partidului național, cu sorți siguri de isbândă. Printr'o scrisoare celebră adresată lui *Alexandri*, el refuză această onoare, dând astfel dovadă de o admirabilă abnegație, care nu-și găsește egal de cât numai în gestul asemănător al lui *Alexandri*, făcut cu acelaș prilej. După alegerea lui *Cuza* el fu colaboratorul său neobosit și, în calitate de ministru la Constantinopol, aduse Principatelor-Unite imerse servicii, pregătind vizita domnitorului la Sublima Poartă, luptând pentru recunoașterea unirei definitive de la 62 și punând chiar persoana sa în primejdie cu prilejul intervențiilor energice făcute pentru secularizarea averilor mănăstirești.

Odată cu detronarea lui *Cuza* se retrase și el în târgușorul *Târgu-Ocna*, după ce-și pierduse moșioara *Mânjina*, și acolo trăi uitat și în sărăcie până la 1876 când apusul său fu definitiv.

Această viață de lupte și jertfe a fost sărbătorită Duminica trecută la Galați.— *C. P.*

VLAICU LA VIENA.—Singurul aviator român care a obținut succes conducând propriul său aparat, *Vlaicu*, a sburat acum la un concurs de aviațiune din Viena și a primit în două încercări întâiele premii decernate. Să nu se uite că au concurat cei mai temuți și cei mai temerari aviatori, Francezii, dintre care celebrul *Garros* nu era fără egali.

Privim acest succes ca una dintre acele manifestări de adevărat naționalism, ce înseamnă și pentru contemporani și pentru viitorime un serviciu adus cauzei naționale, mai prețios decât cele mai elegante și mai sonore discursuri, de cât cele mai stilizate imprecățiuni în contra dușmanilor neamului... Acest succes se impune cu autoritatea unui fapt indiscutabil, care sdrobeșta orice clevetire și amuțește orice încercări de interpretare răutăcioasă. Din împetriștata împărăție habsburgică, în care gălăgioșii *Unguri* vor să apară veșnic pe primul plan, nu s'a găsit decât un singur *Valach*, a cărui nație, atât de hulită în vremuri de bună stare, abia e amintită când se jertfește pentru monarhie, ca să înfrunte pe cei mai îndrăzneți a celei mai îndrăznețe și mai temerare dintre arte—și să-i biruiască în chip strălucit. Azi, când nu se mai pot prețui luptele brutale, când jandarmii lui *Tisza* și *Appony* nu pot face de cât să arunce pe cetățenii pașnici în temnițele *Seghedinului* și nu să înalțe în văzduh supușii lui *Ferentz-loșka*, când alegeri violente pot da supremație unei minorități barbare, dar nu-i pot da și autoritate morală,—astăzi succesul lui *Vlaicu* apare ca un succes simbolic pentru vremurile ce vor veni. Prin activitate, prin cultură, se asigură supremații mai trainice și mai prețioase.

Acest lucru îl înțeleg pe semne în fundul sufletului lor și bunii noștrii vecini, *Ungurii*, și de aceea gazetele lor nu pomenesc o vorbă despre succesele lui *Vlaicu*, sau, când pomenesc în treacăt, fac doar încercări de ironizare grosolană.

Succesele lui *Vlaicu* pune pe gânduri pe cei ce nu se încred decât în temnițe și jandarmi pentru a-și asigura superioritatea. — *C. H.*

IDEALISMUL IN ARMATĂ.—Prudența care ni se recomandă la fiecă pas, «pentru a nu jigni vecinii», înrăurește de sigur—în cea mai mare măsură—ca idealismul credințelor și năzuințelor noastre să nu fie manifestat în toată plinătatea și sinceritatea lui.

Derrière la façade allemagne (*Chapelot*, 1912, Paris) e o carte care ne arată de la început că în Franța o asemenea prudență nu e lăsată decât în seama diplomaților...

Discutând organizația și viitorul războiului pe care-l va avea Germania într'un timp apropiat, autorul face constatări pline de o încredere pe care am dori-o s'o aflăm și la ofițerii noștri.—Despre comandamentul armatei germane—și se știe că Germanii găsesc un punct de merit în comandamentul lor—autorul are dibăcia să citeze chiar părerile unui german, apărute în *Neue militaerische Blaetter*.

În Germania, situațiile înalte din armată sunt câștigul ofițerilor cari au avut o avansare de favoare, și aceștia sunt cunoscuți sub numele de *Springer*.

Ele sunt dictate din cabinetul Impăratului care, în termenii Constituției, «dispune de toate locurile în armată». De asemeni, generalii sunt aleși direct, fără nici un control și garanție, de către Impărat, care se consideră ca un fel de «papă militar».

Generalii germani de azi nu sunt astfel de cât elevii docili și curtenitori ai lui *Wilhelm II*, care n'a câștigat nici odată decât victorii pe cari nu i le-au putut refuza arbitrii pe terenul marelor manevre. Supunerea strâmtă față de doctrina stăpânului, «domesticirea» spiritului, care recompensează dobândirea demnităților, le atrofiază facultățile inițiativei atât de trebuitoare pe imensa întindere a teatrelor de operație moderne.

Asupra «entuziasmului francez», autorul francez scrie cu multă bizuință :

Cine în numără printre mijloacele războiului această forță morală : entuziasmul ? Se socotesc, în ipoteza unui conflict, tunurile, săbiile și puștile germane. Se afirmă superioritatea organizației și a numărului adversarilor eventuali, fără să se țină prea multă seamă de condițiunile financiare. Prea bine. Dar cine are să miște aceste masse, ce duh le va însufleți și uni eforturile ? Aceste chestiuni domină întreg războiul mai ales decând «națiunile armate» sunt înzestrate de industria modernă cu mijloace de acțiune aproape egale.

În acest punct primordial, noi, Francezii, ținem, și într'un chip serios, înțelegem La marele manevre de toamnă rezerviști abia veniți dela câmp și din atelier, spuneau șefilor că sunt gata să plece «cu tot dinadinsul» fiind sătui de hărțuile Germaniei. Se simțea că în această lume de ofițeri, subofițeri și soldați, profesioniști sau nu, lucrează acea puternică solidaritate care este caracteristica armatei noastre de războiu. Această solidaritate nu poate să o aibă armata germană. Mobilizarea vecinilor de dincolo de Rin poate fi deosibit de ordonată, așa cum pretind, dar ea nu va acoperi dintr'odată prăpăstiile adânci ce separă în același timp pe ofițeri de subofițeri, și va fi incapabilă să mențină între ei legătura pe câmpul înfrângerii.

Intr'aceasta s'ă întâia noastră forță — continuă autorul francez — marea noastră forță, și printre mijloacele materiale de cari dispunem, aeroplanul este cel mai prețios, tocmai fiind că mărește încă această forță, această încredere în geniul rasei, formând cea mai recentă și mai strălucitoare mărturisire.

Pentru ce, apoi, atâta admirație față de generalii germani ? Cine-i cunoaște ? Cine i-a văzut într'altă parte decât la marile manevre unde trebuie să triumfe doctrina oficială a războiului, consacrată ca o dogmă de către Wilhelm II ? În Ger-

mania se aprobă prin ordin : Kaiserul, șeful armatei, hotărăște. În Franța se critică, vrând să se constate ; se discută mai mult ideile decât persoanele. Mărturisesc că prefer metoda noastră : este cea mai sigură, și bogată în rezultate. Nu trebuie să admiri decât după isbândă.

Recomandăm cartea aceasta de un frumos idealism, tinerilor noștri ofițeri. — *George V. Haneș.*

PEDAGOGIE MILITARĂ.—Un ostaș, al cărui pseudonim îl mai întâlnim prin publicațiile militarești, *Gheorghe Șuer*, își publică în broșură o năvălă din viața de soldat, apărută întâi în *Revista Infanteriei. Mulțumare sufletească*, așa se cheamă năvălă, poate fi citită cu folos, căci dă o pildă vie de virtuțile ostășești cele mai prețioase : răbdarea, încrederea în sine și nădejdea nesdruncinată în isbânda dreptății.

E povestea unui sergent care ajunge prin muncă și stăruință să-și realizeze cel mai scump vis al lui, să intre în corpul ofițeresc...

În cursul povestirii sunt multe pagini cumiști, cu sfaturi grave, parcă ar fi spuse de un veteran glorios unei întregi generații de recruți ce îl urmează.

Observăm cu multă plăcere că ofițerii, prin excelență oameni de acțiune în timp de război, pot, în timp de pace, să aștearnă în liniște gânduri frumoase care unesc plăcerea literară cu utilitatea pedagogică și dau armatei în genere un prestigiu intelectual.

Ce păcat că Gh. Șuer când vrea să intre în literatură dă peste d. Victor Eftimiu, care-i furnizează *motto*-ul !... Oricât de inevitabil ar fi acest poet, un bun militar trebuie să știe a se strecura printre primejdii ; ori poate Gh. Șuer a vrut să arate că știe să înfrunte primejdia și că broșura sa va fi citită cu plăcere chiar având un *motto* din înșirările d-lui Eftimiu ?

Așa-s militarii : temerari! — C.

REVISTA REVISTELOR

În *CONVORBIRI LITERARE* d. *Iacob Negruzzi* făcând *panegericul lui Caragiale*, ne face cunoscută data adevărată a nașterii ilustrului scriitor. E scrisă de însăși mâna Maestrului pe o listă a «Junimeii»: «Născut în 1853 Ianuarie în 29 în Mărgineni (Prahova). Așadar — sărbătorirea de acum câteva luni a fost prăpătită, și marele om a avut de ce se amuzeze stând departe și ostendindu-se să răspundă miilor de scrisori și telegrame».

Panegericul e scris cu un sentiment de veche prietenie.

Tot în acest no mai găsim trei pagini și jumătate de versuri închinare *memoriei lui Alexandru Ion I-lin*; le semnează venerabilul poet și academician d. A. Naum. — Mai scriu versuri d. *Ion Al. George: Sapho*, comedie antică în II acte; și V. V. un deplorabil *In San-Maroco*, din care relevăm nedumerirea cu care sfârșește poetul după ce s'a minunat de vechea măreție a catedralei:

Au unde sunt oare de-mi este așa bine ? —

Schița *Ciutacul* scrisă probabil de d. *Mehedinți*, merită să fie cu tot dinadinsul relevată. Aceasta pentru extraordinara bogăție și noutate a limbii—care deși e uneori manierată și forțată (ca de pildă în întrebuintarea lui *a hălădui* într'un înțeles dinamic), reușește să introducă în literatură o atmosferă sănătoasă și rară, de adevărat graiu românesc. E păcat însă că țesătura sufletească a schiței rămâne din toate punctele de vedere—mult mai prejos de forma ei.

BULETINUL MONUMENTELOR ISTORICE apare cu aceiași îngrijire, cu aceiași bogăție de ilustrații—cu care ne-a obișnuit până acum.

No de pe Ianuarie—Martie pe care îl primim, ne aduce un studiu al d-lor *G. Balș* și *N. Ghika-Budești* asupra *ruinilor bizantine din Messembria (Bulgaria)*. Cele 34

vederi cari întovărășesc studiul acesta frumos și de un mare interes pentru arta noastră națională, sunt din cele mai reușite alese și caracteristice.

E de un mare folos acest studiu, pentru că „chestiunea originii stilurilor noastre și a diferitelor schimbări de orientare ce par a fi suferit în evoluția lor, e încă foarte puțin lămurită. Trebuie deci căutată și în afară din țară soluția acestei probleme. Messembria, cu numeroasele ei ruine, atrage atenția noastră. Volo avem prilejul să admirăm rămășițe din cele mai frumoase ale epocii bizantine, superioare poate celor din aceiași vreme în Constantinopol sau Sfântul Munte, pentru că au rămas neschimbate, neatînse de mâna omului.” —

D-l. *N. Iorga* face o scurtă monografie a *schitului Fedeleșcioiu* din Vâlcea. —

D-l *Ion Kalinderu* recenzează cartea „Portraits byzantins” a lui Gabriel Millet, un savant care se ocupă dela o vreme și de monumentele noastre.

În atmosfera literară probabil că aerul s'a rărit, de oarece însăși perseverența *VIEAȚA NOUĂ* răsuflă greu. Cu începerea verii simboiștii — ca orice Român — au intrat în hibernație intelectuală. Așa se explică cum scrupulosul d. Densușianu îngăduie să se publice în revista d sale versuri ca :

*Depart-e stins și un nostalgic Ieri
Și-așterne somnul pe alei de brazi,
Ascultă, înaintea ta e Azi,
Depart-e stins și-i somn de primăveri.*

Închinare... «*Bătrânului*». — Facă cerul ca cel puțin «Bătrânul» să înțeleagă lucrurile acestea pe cari—spre lauda d-sale—nădăjduim că însuș d. Densușianu nu le-a prea înțeles. —

Dl. *Densușianu* continuă studiul său asupra lui *Pascoli*

iar d. *Per. Papahagi* asupra *Poesiei înstrăinării la Aromâni*.—Traducerea din *Vilaspesa* e făcută cu dicționarul, iar *Floarea cea mai scumpă*, ne întrebăm de ce d. *Matei Rusu* nu a trimis-o la «Cosinzeana» din Beiuș sau la «Flacăra».

Necrologul lui *Caragiale* e cald și măsurat scris. —

D. *Densușianu* își păstrează combativitatea: notele de la sfârșitul revistei sunt foarte adesea tăioase și merg drept. Păcat însă — încă odată — că numărul acesta se deschide cu... poezia d-lui Rusu.

În *ARHIVA*, bătrâna revistă a Iașilor, *Riria* deschide no. închinat în mare parte *răpirii Basarabiei*, cu versurile sale cunoscute.—D-l *A. D. Xenopol* are un articol asupra aceluiaș eveniment, scris cu autoritatea cuvântului D-sale. — D-l *Pan. Halippa*, un harnic student basarabean, scrie asupra *stărei culturale a Basarabiei sub Ruși, 1812—1912*. E un articol scris după izvoare originale. Concluziile sale le cunoaștem de când ne-am ocupat de un alt studiu al D-sale din *Rev. Șt. «V. Adamachi»* (o schiță geografică a Basarabiei). Le reamintim totuși: Moldovenii din Basarabia, cari după statisticele rusești sunt peste 60% din populația totală, au cel mai mic număr de știutori de carte (bărbați 10,5% — femei 1,7%). Numai Țiganii sunt întrecuți cu această cifră; încolo: Turci, Bulgarii sunt înainte pe scara științei de carte.

Cu privire la intelectualii moldoveni din Basarabia, d. *Pan. Halippa* scrie lucruri tot așa de grozave: Intelectualii basarabeni firește că nu vorbesc moldovenește, sau vorbesc prea puțin, încât nu ni-ar fi peste puțină să-i numărăm pe degete. Nu-i vorbă, că o mare parte din intelectualii rușiți sau ruși ai Basarabiei, n'au nimica contra renașterii naționale a poporului moldovenesc din Basarabia, dar parte activă nu pot lua. De aceea sfîrșitul primei mișcări naționale moldovenești de acum 5 ani, când pentru prima dată în Basarabia apăruse gazeta moldovenească «Basarabia». Tot lipsei unui număr considerabil de intelectuali moldoveni, se poate atribui și faptul că «Societatea basarabeană moldovenească» întemeiată în 1905, n'are până în prezent nici o

școală, cu toate că scopul societății era înființarea de școli moldovenești. Ceva mai mult: Când în Dumă se discuta chestia instrucției școlare în limbile materne ale naționalităților din Rusia și când deputații basarabeni (*Crupenski, Purișkevici, Ghepețki și alții*) în plin parlament au declarat că Moldovenilor din Basarabia nu le trebuie școli moldovenești, — în Basarabia nu s'a găsit nimeni care să protesteze. Inactivitatea aceasta a puținilor intelectuali moldoveni din Basarabia și nepăsarea lor de azi când sunt târâți să sârbătorească centenarul alipirei lor la Ruși, probează că situația se înrăutățește pe zi ce trece pentru românism.

Următoarea notiță din *LUCEAFĂRUL*, poate că ar servi multora din cei ce se mai încălzesc astăzi la focul de paie al naționalismului declamator și ușuratec:

Martirii diu Orade. E vorba despre teologii din Oradea-mare, cari au fost ridicăți până 'n slava cerului de toată obștea românească pentru îndrăzneala ce-au avut de-așupără limba cu prețul carierei lor. Mărturisim că ne-a impresionat și pe noi gestul demn al acestor tineri, în cari vedeam o manifestare a conștiinței naționale din adormitul Bihor. Ținuta teologilor orădani a fost o pildă frumoasă de naționalism, care a meritat să fie relevată cu entuziasm de presa noastră.

Dar câți-va înși dintre acești martiri și-au smuls cununa ce le împodobeă tinerețele, s'au spălat cu isopul pocăinței umiltoare și s'au dus să cerșească iertare străinilor ce-i izgonise din seminar. Cei câți-va rătăciți nu și-au dat seamă că prin această pocăire au surpat nimbul celorlați, că au dărâmat o nădejde și o credință ce încolțise în atâtea suflete. Se spune, că I. P. Sa episcopul Radu i-a îndemnat și sfătuit la acest act de umilire. Nu ne surprinde vestea, fiindcă nu e nouă. Regretăm, însă, că un păstor sufletesc al poporului nostru, care în vara trecută, la Blaj, se cutremură declamând strofe din «Deșteaptă-te Române», se pretează la asemenea interpretări a caracterului de bun creștin și bun român».

Și mai sunt mulți de aceștia cari se cutremură declamând pela reprezentării naționaliste „Deșteaptă-te Române», pe când în sufletul lor cuibăresc — ca nicăeri mai bine — nevrednicia și lașitatea cea mai... națională.

MEMENTO

Guvernul actual a hotărât deprecieri totală a decorațiilor. În acest scop el a făcut să cadă un potop de decorațiuni, de toate ordinele, în ultimele luni.

Dacă guvernul actual mai rămâne un an la cârma statului, nu va rămâne în Țara Românească un om nedecorat!

Statuia lui *Em. Protopopescu-Pake*, care se găsea la începutul Bulevardului Pake, în fața bisericii grecești, a fost ridicată după soclu și dusă la reparat.

Așa se înțelege arta în România. Statuele se repară după sezon.

Pictorul Alma Tadema, unul din cei mai de samă ai picturii engleze, a murit. Se născuse în Olanda și, stabilit de multă vreme în Anglia, dobândise cetățenia engleză. A avut succese frumoase și pe continent, la salonul Francez d. p., unde a primit multe distincții. Pictorul își alegea subiecte anecdotice din lumea antică și impunea prin desenul său.

Rusia serbătorește centenarul lui *Gontscharov*, scriitor naturalist.

În Italia s'a pornit o mișcare împotriva chemării autorilor dramatici la rampă. Obiceiul acesta, se știe, e frecvent și la noi.

Cu prilejul durerosului eveniment al morții marelui nostru *Caragiale*, un colaborator al revistei ne afirmă că sunt trei-patru luni de zile decând nu se găsește la nici o librărie din Capitală vre-un volum din ultima ediție a Teatrului lui *Caragiale*.

Pricina pentru care „Editura Minerva” nesocotește repitarea volumelor epuizate, se crede a fi belșugul de furnituri oficiale care nu mai dau păs biete edituri să se îngrijească și de literatură—fie ea cât de căutată.

Pentru arhitecții noștri: Ministerul lucrărilor publice din Sofia a deschis un concurs internațional pentru elaborarea unui proiect al viitorului Palat Regal din Sofia. Sunt patru premii: de 10.000, 7000, 4500 și 2500 lei. De-asemenea, pentru un Palat al Justiției, pentru care sunt iarăși patru premii de: 6000, 4000, 2500 și 1250 lei.

Proiectele se vor trimite Ministerului până la 1 Dec. 1913 st. n. Programul lucrărilor se trimite la cerere.

„Librăria românească” (*Ioan V. Ionescu*) din Iași, va scoate în curând o ediție completă a operilor lui *Eninescu*, cu prețul de lei 3, 50.—D. *Octav Minar* s'a încumetat, să-și ia asupra sa organizarea volumului.

D. D-r *S. O. Isopescu*, docent la facultatea teologică din Cernăuți, a tradus „Coranul” după originalul arab.

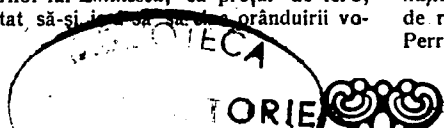
„L'Art de notre temps” e o admirabilă colecțiune pe care o recomandăm iubitorilor de Artă. Apare în volume de 3,50 lei, foarte frumoase tirărite și cu câte 48 ilustrații în heliogravură. A apărut până acum: *Pavis de Chavannes, Daumier, Millet, Courbet, Manet, Carpeaux, Gustave Moreau, Degas*, etc. — Studiile sunt datorite oamenilor competenți și din cei mai cunoscuți. Edit. Libr. Centr. des Beaux Arts—Paris.

Din ultimele romane ale lui *H. G. Wells* apărute în traducere franceză, semnalăm: *L'Histoire de M. Polly și Anne Véronique*, ambele în edit. „Mercure de France” (3,50).—Cea din urmă, în special, din aceste opere, a ridicat când cu apariția ei în Anglia, controverse vii, atacuri violente și de aci, firește, un enorm succes.—E vorba de o tânără fată engleză modernă și inteligentă, care nerăbdătoare de a scutura jugul convențiilor și al moralei burgheze, și prinsă între un personaj amabil și bogat, — „partida bună” a familiei— și un om spre care o atrage inima sa, nu ezită să ia o hotărâre cam temerară...

De-un comic nou e cartea pe care o dădă de curând *Van Gennep*: *Les Demi-Savants* (Mercure de France, 3,50). El însuși un savant, căci *Van Gennep* e azi un etnograf, un lingvist și un folklorist de samă,—în cartea sa nouă el ironizează asupra științei. Estetica comparată, Linguistica, Biologia, Etnografia, Folklorul, Epigrafia, Antropometria, Critica literară—toate sunt trecute în revistă în această carte care e un manual de scepticism salutar în succesiunea teoriilor științifice ce se desmint azi unele pe altele.—Nu pierdem respectul, firește, pentru savanți, citind această carte,—dar ieșim de aci cu idei mai exacte asupra lor...

La 1 August st. n. se deschid, la Iena, cursurile de vară, cari țin 14 zile. Traiul în acest oraș fiind foarte ieftin, nu ar fi rău dacă studenții noștri s'ar duce s'audă aci pe cei mai renumiți profesori din Germania și să vadă un oraș german înzestrat cu o tradiție și cu neîntrecute instituțiuni științifice. Informațiuni, doritorii pot cere dela adresa: D-ra Clara Blomeyer, Gartenstrasse 4, Iena.

La 24—30 Iulie st. n. are loc la Londra primul congres internațional eugenic, adică al studiiilor cu privire la îmbunătățirea calităților de rasă ale generațiilor viitoare. Vor lua parte între alții: *Edm. Perrier, Charles Gide, Reinach, Bertillon, Loria, Sergi*, ș. a.



BANCA ILFOV

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL DEPLIN VĂRSAT 3.000.000 LEI

:: BUCUREȘTI ::

No. 12, Strada Lipscani No. 12

Direcțiunea: VICTOR BIBERIA

REGULAMENTUL LIVRETELOR DE ECONOMIE

Art. 1.—Banca Ilfov Societate anonimă, primește bani spre fructificare cu libret de economie, plătină depunătorilor o dobândă de 5 la sută.

Art. 2.—Livretul de cont-curent este personal și netransmisibil. În caz de pierdere, distrugere sau distrugere, proprietarul păgubas se va conforma legii pentru anularea titlurilor la purtător. Nimeni nu poate avea mai mult de un livret.

Art. 3.—Livretul nu poate înlocui suma de zece mii lei.

Atât sumele vărsate cât și cele retrase în baza livretului, nu pot fi mai mici de 20 lei.

Art. 4.—Dobânzile încep a curge a doua zi după depunere și se socotesc până în ziua retragerii.

Art. 5.—Retragerile se pot efectua în orice zi de lucru și anume până la lei 1000, la cerere fără avis.

Dela 1000—3000 lei după un avis prealabil de 5 zile; dela 3000—5000 lei după un avis prealabil de 10 zile; de la 5000—10.000 lei după un avis prealabil de 20 zile.

Art. 6.—Secretul cel mai strict se păstrează asupra operațiunilor or de depuneri și retrageri de bani.

Art. 7.—Banca își rezervă dreptul de a modifica când va crede de cuviință orice articol din prezentul regulament, printr-un avis prealabil de 15 zile publicat în „Monitorul Oficial”

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

I. I. Niculescu-Dorobanța, *presed.*
Emil Lahovary, *membru*
I. N. Pillat, „
V. Biberia, „
N. Filitis, „
I. Gruett, „
I. Simionescu-Rtmeiceanu „

F. Luca-Niculescu *consor*
Gh. Deșliu, „
D. D. Marinescu-Bragadiru, „
M. Kalinderu, *consor suplent*
I. Ionescu, „
C. Muscelanu, „

SOCIETATEA**GOVORA-CĂLIMĂNEȘTI**

aduce la cunoștința publicului care ar
:: dori să și urmeze cura atât la băile ::

GOVORA, CĂLIMĂNEȘTI

cât și la

:: CĂCIULATA ::

că pe timpul lunilor IULIE și AUGUST aproape toate
camerele hotelurilor societății sunt deja reținute, totuși,
:: parte din ele fiind libere în lunile ::

MAI, IUNIE și SEPTEMBRIE

se pot angaja chiar de acum cu prețuri reduse
:: de asemenea și ::
Băile se dau cu prețuri reduse
:: pe timpul acestor luni ::

**BANCA
COMERCIALA**

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:**PRIMEȘTE ORICĂ SUME LA ECONOMIE**

Sumele pot fi retrase în total sau în parte

• Dobânda se poate ridica și fără capital din 3 în 3 luni

Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scontează cupoane și bonuri egite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale

:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emite scrisori de credit asupra piețelor importante din Europa.

Președinte, T. COSTESCU

Director, I. GIURESCU

SANATORIUL**Dr. GEROTA**

OPERAȚIUNI SI FACERI

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 144

Cel mai mare și mai complet
Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE,
GENITO-URINARE,
:: BOALE DE FEMEI, FACERI ȘI VENERIENE ::

Cu 2 săli de operație,
2 săli de pansamente,
Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare operațiilor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase

• u medicamentul ERLICH (606)

PRIMARIA COMUNEI BUCUREȘTI

PROSPECT

Imprumutul de lei 30.000.000. Capital Nominal, din anul 1912

În virtutea legii din 20 Aprilie 1912, Comuna este autorizată a contracta un împrumut de lei 30.000.000, capital nominal, pentru executarea lucrărilor de edilitate prevăzute prin acea lege.

Pentru realizarea acestui împrumut, conform votului Consiliului Comunal din ședința dela 2 Iunie 1912 și aprobării Ministerului de Interne No. 15.008/912, Comuna emite obligațiuni purtătoare de dobândă 4% pe an în valoare nominală de lei 30.000.000, cu cupoanele de 1 (14) Iunie și 1 (14) Decembrie în fiecare an.

Obligațiunile sunt la purtător. Ele se vor emite pe tipul de 100, 500, 1000 și 5000 lei.

Numărul de bucăți, din fiecare fel se va fixa definitiv după rezultatul ce se va obține în urma repartiției subscrierilor.

Amortizarea acestor obligațiuni se va face al pari, în proporțiuni egale pentru fiecare din aceste tipuri, în 80 semestre, prin trageri la sorți semestriale, cari vor avea loc în București, în localul Ospelului Comunal, cu o lună înainte de scadența cuponului, adică la 1 (14) Maiu și 1 (14) Noembrie al fiecărui an. Prima tragere la sorți va fi la 1 (14) Maiu 1913 și prima rambursare la 1 (14) Iunie 1913.

Obligațiunile împrumutului vor fi clasate prin fondurile publice și primite ca garanție la licitațiunile de lucrări publice ale Statului, Județelor și Comunelor. Ele vor fi aduse la Banca Națională, la Cassa Rurală și la toate cassele publice, pentru toate operațiunile prevăzute prin legile și statutele acestor instituțiuni.

Titlurile vor fi scutite de orice impozit present și viitor, atât asupra capitalului, cât și asupra veniturilor lor.

Acest împrumut este garantat cu veniturile comunale. La plăta anuităților acestui împrumut se afectează, la caz de necesitate, și orice sporire de din cota fondului comunal.

Plata cupoanelor scozute la 1 (14) Iunie și 1 (14) Decembrie al fiecărui an și a titlurilor eșite la sorți, se va face la Cassa comunală, sau și la alte bănci în București și în județe cu cari se vor conveni, făcându-se aceasta cunoscut la timp prin publicațiuni.

Cupoanele obligațiunilor se prescriu în termen de 5 (cinci) ani dela data scadenței lor, iar capitalul acestor obligațiuni se prescrie în termen de 30 (treizeci) ani dela data eșirei lor la sorți în folosul Comunei, conform art. 126 din legea contabilității publice.

Numerile obligațiunilor eșite la sorți se vor publica prin Monitorul comunal, Monitorul Oficial și alte ziare.

Subscripțiunea menționatei sume de lei 30.000.000, capital nominal, va avea loc în zilele de 20 și 21 Iunie st. v 1912 la Cassa comunală și la Băncile din Capitală și Județe, cum și la sucursalele lor, care vor conveni cu Primăria să deschidă subscripție publică la ghișeurile lor, dela ora 10 a. m. până la ora 4 p. m., în următoarele condițiuni:

1. Subscripțiunea se va face pe formulare date de Comună;
2. Dacă subscripția va întrece suma de 30.000.000, Primăria își rezervă dreptul de a face singură repartiția.

Sumele subscribe până la 5.000 lei sunt ireductibile.

Repartițiunea va urma cât se va putea mai neîntârziat;

3. Prețul subscripțiunei este fixat la lei 89, pentru una sută lei capital nominal în titluri. Subscriitorii vor face vărsămintele în Bilete de Bancă.

4. La subscripție, se va vărsa 10% asupra sumelor subscribe, în numerar sau efecte publice comunale, ale Statului, sau garantate de Stat, socotite pe valoarea nominală, iar la repartițiune, efectele depuse urmează a fi preschimbate în numerar;

5. Al doilea vărsământ va fi de 9% și se va face la repartiție;

6. Al 3-lea vărsământ de 10% va fi la 16 (29) August 1912;

7. Al 4-lea „ de 20% „ 15 (28) Sept. 1912;

8. Al 5-lea „ de 20% „ 15 (28) Oct. 1912;

9. Al 6-lea „ de 20% „ 15 (28) Noem. 1912;

10. La ultimul vărsământ subscriitorii vor bonifica Primăriei o dobândă de 4% pe an, calculată asupra valorii nominale corespunzătoare fiecărui vărsământ, pe zilele curse dela 1 Iunie 1912 st. v. până la 1 Decembrie 1912 st. v. data scadenței primului cupon.

11. După vărsământul al doilea de 9% la repartiție, se vor liberă subscriitorilor titlurile provizorii în schimbul chitanțelor dela subscriere;

12. Preschimbarea titlurilor provizorii, în titluri definitive, se va face după plata integrală a vărsămintelor, conform publicațiunilor cari se vor face la timp;

13. Dacă subscriitorii nu vor face vărsămintele la termenele fixate, titlurile aferente vor rămâne Comunei, care va putea, fără nici o somațiune sau punere în întârziere, să le vândă pe riscul și pericolul subscriitorului, iar diferența, de va rezultă, se va acoperi din acomptul vărsat.

Băncile la cari se vor face subscrierile la împrumutul mai sus citat sunt:

ÎN BUCUREȘTI: Banca Națională. — Banca Agricolă — Banca Generală. — Banca M. Brosch Blank și C-ie. — Banca de Credit Român. — Banca de Scant. — Banca Comercială. — Banca Românească. — Banca României (The Bank of Roumania Ltd). — Banca C. Steriu și C-ie.

ÎN JUDEȚE: La Sucursalele Banței Naționale. — Sucursalele Banței Agricole. — Banca Populară din Pitești. — Banca Comercială din T. Severin. — Creditul Oitean din Craiova. — Banca Slatina. — Banca Caracal. — Banca Corabia. — Banca Târgu-Jiu. — Banca Comercială și Industrială din Ploești și Târgoviște. — Banca Moldova de jos din Bârlad. — Banca Iașului din Iași.

Primar, D. DOBRESCU

Directorul Contabilităței,

CHIRIȚĂ G. MIHĂESCU

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători